

دیده‌گاه کارشناسی

Didgah
Karshenas

کانون کارشناسان رسمی دادگستری استان فارس

فصلنامه خبری، تحلیلی، آموزشی، پژوهشی، شماره ۱، پاییز ۱۳۹۷

یکم آبان ماه، روز کارشناسی
مبارک باد

سال ۱۳۸۱

تصویب
آیین نامه
های اجرایی
قانون
کارشناسان
رسمی
دادگستری
و تشکیل
شورای
عالی کانون
کارشناسان
دادگستری

اول آبان سال

۱۳۵۸

تصویب قانون
مربوط به
استقلال
کارشناسان
رسمی
دادگستری

در سال ۱۳۳۹

اصلاحاتی
در قانون
کارشناسان

بهمن ماه

۱۳۱۷ شمسی،

تصویب قانون
راجع به
کارشناسان
رسمی

ویژه روز کارشناسی

به نام خدا

سوگندنامه کارشناسی

به خداوند متعال سوگند یاد می‌کنم، در امور کارشناسی که به
منسب و جماع می‌گردد، خداوند متعال را حاضر و ناظر دانسته،
به راستی و درستی، نظر خود را اظهار نمایم و لغرض شخصی خود
را در آن دخالت ندهم و تمام نظر خود را نسبت به موضوع
کارشناسی اظهار نمایم و بیچ چیز را مکتوم ندهم و برخلاف
واقع چیز ننویسم و توایسم و راز دار و پنهان باشم.

فهرست

۲.....	سخن آغازین (محمد حسین دادخواه)
۳.....	کارشناسی؛ مهم ترین ادله اثبات در پرونده های قضایی (علی القاصی مهر)
۵.....	کشف حقیقت، رسالتی حساس بر دوش کارشناس (عنایت اله رحیمی)
۶.....	نگاهی بر پیشینه کارشناسی در ایران (محمدحسین دادخواه)
۸.....	سخنی با همکاران (سید محسن مرشدی)
۹.....	آغازی دوباره (علیرضا صدیقی)
۱۰.....	منتخبی از قوانین و ضوابط کارشناسی (محمود ده بزرگی)
۱۳.....	گزارش واقعی چیست و خلاف واقع کدام است؟ (زین العابدین آسمانی)
۱۴.....	مقدمه ای بر اصول نظریه نویسی (علی رضا خیبری خطیری)
۱۶.....	کارشناس رسمی یا غیر رسمی؟ (نعمت اله اعتمادی)
۱۹.....	التزام عملی به اخلاق حرفه ای (سیروس پاک فطرت)
۲۰.....	یک پیشنهاد (مسعود عرفانی)
۲۲.....	نقش و جایگاه ویژه کارشناس در جرائم فنی (فتاح جعفری زاده)
۲۴.....	سرقفلی یا امتیاز تجاری؟ (علی اکبر ادریسی)
۲۶.....	نظریه کارشناسی، گامی در راستای احقاق حق یا اشتغال؟ (حسن فیاض پور)
۲۷.....	ارزبابی وضعیت توسعه فضای شهری در شیراز (علیرضا پاک فطرت)
۳۰.....	تحلیلی بر ماهیت حقوقی قراردادهای مشارکت در ساخت (محمد قهرمان)
۳۳.....	تایپوگرافی و جعل اسناد (محمدعلی رجبی)
۳۶.....	بررسی اجمالی نقش اقتصاد در مدیریت بحران آب (اردوان نیکنام)
۳۸.....	سنجش از دور (حسن روستا)
۴۲.....	بحران آب در کشور و راهکارهای مقابله با آن (محمد طیبی خرمی)
۴۵.....	نگاهی بر اهم اقدامات انجام شده در کانون فارس (روابط عمومی کانون)

نشریه "دیدگاه کارشناس" در ویرایش و خلاصه نمودن مطالب ارسالی آزاد بوده و نظرات عزیزان در بیان برخی مطالب لزوماً به معنای دیدگاه این نشریه نمی باشد و صحت و سقم مطالب درج شده به عهده نویسندگان محترم است.

صاحب امتیاز: کانون کارشناسان رسمی دادگستری استان فارس

مدیر مسئول: مهندس محمد حسین دادخواه

شورای سیاست گذاری: دکتر سید محسن مرشدی - مهندس سید امیر پیروز مرعشی

مهندس احمد رضا کشتکاران

مدیر اجرایی و روابط عمومی: زهرا بازاریار

شورای نویسندگان: مهندس علیرضا صدیقی - مهندس غلام حسین هوشمند سروستانی - سرهنگ

نعمت اله اعتمادی - مهندس احمدعلی قهرام - مهندس فرزاد رئیس زاده - مهندس ناصر ابونصر شیرازی

طراح و صفحه آرا: فرید قزلباش

ویراستار: افروز نجابتیان

تشکر ویژه از: حکمت اله ناموراصل - استاد سید احمد علوی ابرقویی

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: مجتمع چاپ دنیا

آدرس: فارس - خیابان قصر دشت - آسیاب قوامی - جنب انتقال خون

کانون کارشناسان رسمی دادگستری استان فارس

۰۷۰۳۶۲۹۱۵۲۴ - ۱۲۴

kkrdfars@gmail.com

سخن آغازین

محمد حسین دادخواه

رئیس کانون کارشناسان رسمی دادگستری استان فارس

مدیر مسئول فصلنامه دیدگاه کارشناس

بنام خداوند جان و خرد کزین برتر اندیشه برنگذرد

با تبریک روز کارشناس به حضور کارشناسان محترم، پس از انتشار خبرنامه، اکنون به مناسبت و میمنت روز خجسته کارشناس، نخستین شماره فصلنامه "دیدگاه کارشناس"، تقدیم حضورتان می‌گردد.

در این مجال، کلیات اهداف نشریه "دیدگاه کارشناس" را با شما خوانندگان گرانمایه در میان می‌گذارم؛ باشد که با همکاری های ارزنده همه اساتید و صاحب نظران شاهد غنی تر و پرمایه تر گشتن نشریه و شکوفایی بیشتر اندیشه ها در حوزه کارشناسی و امور مرتبط با آن باشیم.

در فصلنامه "دیدگاه کارشناس"، برآنیم تا خوانندگان گرانمایه را با مقالات و اندوخته های کارگشای علمی و تجربی صاحب نظران اهل فن اعم از همکاران و اساتید حوزه کارشناسی و سایر مراجع مرتبط، آشنا نماییم.

همگی به خوبی میدانیم که انتشار مجلات علمی پژوهشی در تمام زمینه ها و رشته ها، رشد چشمگیری داشته است زیرا هماهنگی با علم و دانش و فناوری های نوین نیازمند دسترسی آسان به منابع معتبر علمی روزآمد و کارآمد است. بدون شک مجلات و مقالات علمی یکی از منابع مؤثر در این زمینه هستند که موجب برقراری ارتباط محققان و صاحبان اندیشه با علاقمندان رشته ها و شاخه های مختلف علمی و تخصصی بوده و از این رهگذر زمینه های ارتقا و اعتلای مخاطبان را فراهم می‌سازند.

اهداف "دیدگاه کارشناس" نیز در همین راستا پایه ریزی شده است.

در چنین فرآیندی، فصلنامه "دیدگاه کارشناس" بر آن است تا به پشتوانه تجارب غنی کارشناسان و اساتید مرتبط و با تأکید بر مراعات تعهدات و وظایف قانونی، جنبه های نوین علمی و فناوری کارشناسی را در راستای گسترش عدالت و خدمت به دستگاه محترم قضایی و همکاران و سایر مراجع ذیربط عرضه نماید.

بدیهی است با عنایت به ماهیت پرسشگری و تجزیه و تحلیل و نقادی و استدلالی امور کارشناسی و امور قضایی، انتظار می‌رود که محتویات دیدگاه کارشناس همواره بر پایه حقایق و قرائن مثبت اصولی توأم با هدایتگری در چارچوب موازین و ضوابط مستند و محقق استوار باشد.

در پایان لازم میدانم از همکاران گرانمایه که در راه اندازی و انتشار این نشریه مجدانه تلاش می‌کنند و همچنین پیشاپیش از نویسندگان و صاحب نظران اندیشمند که با ارائه تجارب و مطالب تخصصی خود "دیدگاه کارشناس" را غنا و ارتقا خواهند بخشید، صمیمانه قدردانی نمایم.

کارشناسی؛ مهم ترین ادله اثبات در پرونده های قضایی

دکتر علی القاصی مهر
رئیس کل دادگستری استان فارس

به دلیل وجود مسائل فنی و تخصصی و پیچیدگی موضوعات در بیشتر پرونده های دادگستری، کارشناسی یکی از مهمترین ادله اثبات در تعداد کثیری از پرونده های مطرح در دادگاه ها است.

مربوط به آن در قانون یاد شده و در قوانین دیگر از جمله قوانین مربوط به کارشناسی بیان شده است، گفت: از مجموع مواد قانونی مربوط به کارشناسی چنین نتیجه گرفته می شود که چگونگی ارجاع موضوع به کارشناس، انتخاب کارشناس و موضوع کارشناسی و نظر کارشناس تابع احکام و شرایطی است که اعتبار نظر کارشناس مبتنی بر آنها است.

القاصی «کارشناسی» را یکی از مهم ترین ادله اثبات در تعداد کثیری از پرونده های مطرح در دادگاه ها دانست و تصریح کرد: دلیل این مطلب، وجود مسائل فنی و تخصصی و پیچیدگی موضوعات در بیشتر پرونده های دادگستری است که رجوع به کارشناس و جلب نظر کارشناس را ضروری می سازد، به گونه ای که در کمتر پرونده ای، قاضی می تواند بدون کمک گرفتن از کارشناس به حقیقت موضوع پی برده و رأی پرونده را بر اساس واقعیات موجود صادر نماید.

وی در ادامه تسلط و اهتمام کارشناسان به حدود وظایف قانونی و حساسیت های این جایگاه خطیر را زمینه ساز استفاده مؤثرتر دادگاه ها و مراجع قضایی از سودمندترین ادله اثبات دعوی یعنی نظریه کارشناسی خواند و تصریح کرد: این امر علاوه بر فراهم سازی زمینه تحقق عدالت در دادگاه ها از تضييع حقوق طرفین دعوی نیز جلوگیری کرده و زمینه اعتماد و رضایتمندی بیشتر برای مجموعه قضایی و حوزه کارشناسی به عنوان بازوی اثبات کننده علمی دعاوی را فراهم می کند.

رئیس کل دادگستری استان فارس در گفتگوی اختصاصی با نشریه «دیدگاه کارشناس» ضمن تبریک اول آبان ماه؛ روز کارشناس گفت: در حقوق اسلام، «نظر اهل خبره» به طور وسیع مورد توجه قرار گرفته و در ابواب مختلف فقه به نحو گسترده، به نظر اهل خبره استناد شده است که این امر حکایت از جایگاه ویژه و مرتبه «کارشناس» در اسلام دارد. دکتر علی القاصی با بیان اینکه در تعاریف گوناگون فقه و حقوق از کارشناس به صفات مشترکی از جمله بصیرت، علم، تخصص، اهل خبره و اهل معرفت بودن اشاره شده است، گفت: این صفات و خصوصیات ویژه باعث شده که فرد کارشناس دارای مرتبه و صلاحیت اظهار نظر به منظور تشخیص حق و یا فراهم سازی مقدمات آن در محکمه با تشخیص قاضی باشد.

نماینده عالی قوه قضائیه در استان فارس با اشاره به اینکه در فقه مصادیق متعددی از کارشناسان و موضوعات تخصصی وجود دارد که در آنها رجوع به اهل خبره ضروری است، بیان داشت: فقهاء علاوه بر تأکید بر اعتبار نظر اهل خبره، همواره رجوع به اهل خبره در همه ادوار را از سیره عقلاء دانسته اند. وی در ادامه با بیان این مطلب که در حقوق موضوعه و اختصاصاً در قانون آیین دادرسی مدنی، امر کارشناسی به عنوان یکی از ادله اثبات دعوی مورد توجه قرار گرفته و احکام

سلامت نفس و پابندی اخلاقی به اصول حرفه ای و امانت داری، مکمل ویژگی تخصص علمی و تجربی کارشناسان در انجام وظیفه خطر کارشناسی است.

باید در اولویت قرار گیرد، چرا که جلب اعتماد مردم در نتیجه اعمال نظارت، حراست و صیانت صحیح از مجموعه حاصل می گردد. وی همچنین با اشاره به ارتقاء سطح علمی این قشر بر لزوم نقش هیأت مدیره در آموزش و تقویت بنیه علمی و مهارت افزایی کارشناسان تأکید کرد و توجه ویژه به این امر را زمینه ساز خدمت رسانی بهتر و اجرای دقیق تر عدالت دانست. القاصی همچنین اقدامات و فعالیت های موثر انجام شده در زمینه نظارت و آموزش، استفاده از شیوه های نوین ابلاغ و ارجاع بصورت الکترونیکی و کاهش اطاله دادرسی ناشی از تسریع در اظهارنظرهای کارشناسی را رو به پیشرفت خواند و گفت: از جمله مزیت های اجرای این طرح ها رضایتمندی کارشناسان، نگاه عادلانه دستگاه قضایی به ارجاع عادلانه امر کارشناسی، جانشین پروری و کادرسازی، افزایش تجربه کارشناسان جوان، ایجاد زمینه استفاده از رویه های نوین، نوآوری کارشناسان و پرهیز از انحصار طلبی است.

رئیس کل دادستری استان فارس در بخش دیگری از گفتگوی اختصاصی خود با خبرنگار نشریه "دیدگاه کارشناس" با اشاره به سه ویژگی شایستگی، سطح علمی و تجربی و سلامت اخلاقی کارشناسان در اقتاع مقام قضایی در پذیرش نظریه کارشناسی گفت: کارشناسان با نگاه تخصصی و بهره گیری از ظرفیت های علمی و تجربی با آشکار کردن ابعاد تاریک یک پرونده قضات را در احقاق حق و اجرای عدالت یاری می کنند.

القاصی سلامت نفس و پابندی اخلاقی به اصول حرفه ای و امانت داری را مکمل ویژگی تخصص علمی و تجربی کارشناسان در انجام این وظیفه خطیر خواند و تأکید کرد: کارشناسی منصب سخت، حساس و پرمسئولیتی است و کسانی که می خواهند در این عرصه گام بگذارند باید علاوه بر برجستگی های علمی در حوزه اخلاق، معنویت و تقوای الهی نیز سرآمد و در اوج شایستگی باشند. این مقام قضایی در استان فارس در ادامه اظهار داشت: غفلت از لغزشگاه ها آسیب زا است و صیانت از مجموعه کانون کارشناسان و پیشگیری از آسیب ها

کشف حقیقت، رسالتی حساس بر دوش کارشناس

مهندس عنایت اله رحیمی
معاون هماهنگی امور عمرانی استانداری فارس
کارشناس رسمی دادگستری در رشته برنامه ریزی شهری

**رسالتی بسیار حساس بر دوش کارشناس است این رسالت؛ کشف حقیقت و یاری
به امر قضاوت است تا قاضی بتواند تصمیمات بحق و درستی اتخاذ کند.**

آینده هم به موفقیت های بیشتری نائل آید و در اثنای کار، حتما مساله آموزش را مد نظر قرار دهد. این مقام مسؤول در ادامه گفت: در جهت نیل به اهداف کانون کارشناسان باید عمل به نص قانون، ارجاع کار به متخصصین مربوطه، انصاف و عدالت در ارجاع کار و همچنین رفتار شایسته با ارباب رجوع و تعرفه های دستمزد در هر رشته را مدنظر قرار دهند تا به این طریق هم سرفراز و مورد رضایت درگاه خداوند باشند و هم از ایجاد معضل و مشکلات حقوقی برای خود ممانعت کنند. مهندس رحیمی همچنین تصریح کرد: یقین داریم که تمامی همکاران در همین چارچوب حرکت می کنند و خوشبختانه کانون کارشناسان رسمی دادگستری فارس با گذشت هر روز از طول عمرش به سمت تعالی و پیشرفت گام برداشته است. وی تاکید کرد: این خانواده بزرگ با انتخاب درست در زمینه هیأت مدیره و مدیریت کانون، می توانند انتظار وضعیت مناسب تری نسبت به گذشته داشته باشند، کما این که در ادوار گذشته نیز، شاهد فعالیت و تلاش های خوب و مؤثری در این زمینه بوده ایم. امید است در دوره های آینده این تلاش ها مضاعف شده و کارهای بهتری انجام گردد.

به مناسبت روز کارشناس، مهندس رحیمی معاون هماهنگی امور عمرانی استانداری فارس، ضمن بیان تبریک به کلیه کارشناسان، اظهار کرد: خدا را شاکریم که عضو کوچکی از جامعه بزرگ کارشناسی هستیم. اعتقادمان بر این است که درست عمل کردن کارشناسان و اظهارنظر کارشناسانه و صحیح می تواند در کشف حقیقت به مراجع قضایی و مراجع داوری و همچنین احقاق حق مردم کمک شایانی داشته باشد. وی در ادامه بیان کرد: مسلم است که رسالتی بسیار حساس بر دوش کارشناس است، این رسالت؛ کشف حقیقت و یاری به امر قضاوت است تا قاضی بتواند تصمیمات بحق و درستی اتخاذ کند. از این رو، کارشناسان باید هم در زمینه تخصصی خود به ابزار علم، به ویژه علم روز مسلط بوده و هم مجهز به تقوا باشند و به عبارتی تقوا پیشه کنند تا از هر لغزشی خود را دور نگه دارند؛ بدین گونه آن ها خواهند توانست هر چه بهتر به حقوق مراجعه کنندگان رسیدگی کنند. معاون هماهنگی امور عمرانی استانداری فارس، ضمن تاکید بر موفقیت کانون کارشناسان در انجام این رسالت، اظهار کرد: امیدواریم که این کانون در

نگاهی بر پیشینه کارشناسی در ایران

مهندس محمدحسین دادخواه

کارشناس رسمی دادگستری در رشته راه و ساختمان

کارشناس، فردی است که از طریق تمرین و آموزش در حوزه ای خاص دارای تجربه طولانی شده و عموماً به عنوان یک منبع قابل اعتماد از تکنیک یا مهارت شناخته می شود. به عبارت دیگر، کارشناس فردی است دارای دانش و توانایی گسترده که آنرا بر اساس تحقیق، تجربه یا اشتغال در یک حوزه خاص، به دست آورده است. در فرهنگ لغت، واژه خبره به معنای دانایی و بینایی داشتن به حقیقت شیئی آمده است، بعدها در اصطلاحات حقوقی کلمه کارشناس جایگزین واژه خبره شد.

در قانون اصول محاکمات حقوقی، مصوب آبان ۱۲۹۰ شمسی و همچنین در قانون محاکم تجارت، مصوب ۱۲۹۴ شمسی ضمن تصریح در کسب نظر اهل خبره و کارشناس، نحوه انتخاب و وظائف کارشناسان و میزان حق الزحمه کارشناسان نیز تعیین و تصویب شد. قانون خاص کارشناسان رسمی دادگستری نیز در بهمن ماه سال ۱۳۱۷ و در ۳۰ ماده به تصویب رسید و سپس در سالهای ۱۳۱۸ و ۱۳۳۹ اصلاحاتی در آن صورت گرفت. در مهرماه سال ۱۳۴۳ برای تهیه و تدوین اساسنامه و تشکیلات کانون کارشناسان، هیأتی از سوی کارشناسان به عنوان هیأت منتخب تعیین شده و سرانجام در مهر ماه ۱۳۵۲ اساسنامه کانون کارشناسان در ۲۸ ماده و ۶ تبصره در مجمع عمومی هیأت کارشناسان تصویب گشت و اعضای هیأت مدیره کانون تعیین شده و این کانون تحت شماره ۱۵۲۳ مورخ ۱۳۵۷/۰۱/۰۷ در اداره ثبت شرکت ها به ثبت رسیده است.

بعد از پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی و حاکمیت جمهوری اسلامی در ابتدا قانون گذاران و فرهیختگان عضو شورای انقلاب اسلامی، با تصویب لایحه قانونی استقلال کارشناسان رسمی در ۳۰ ماده و ۹ تبصره، کانون کارشناسان رسمی دادگستری را مستقل شناخته و سپس نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی در سال ۱۳۸۱ قانون فعلی کانون کارشناسان رسمی دادگستری را در ۴۱ ماده و ۳۹ تبصره تصویب کردند و این قانون مورد تأیید شورای محترم نگهبان قرار گرفت؛ در ادامه این روند، آئین نامه اجرایی آن در سال ۱۳۸۲ تدوین شده و به تصویب هیأت دولت رسید و هم اکنون نیز در حال اجرا است.

مجمع کارشناسان محترم، مسئولین و نمایندگان کانون کارشناسان رسمی دادگستری

کانون کارشناسان رسمی دادگستری

کارشناس فردی است دارای دانش و توانایی گسترده که آنرا بر اساس تحقیق، تجربه یا اشتغال در یک حوزه خاص، به دست آورده است.

از آن پس کارشناسان صاحب تشکیلات منسجم و مقررات و ضوابط یکنواختی گردیدند و در ۴ استان کشور (تهران، فارس، اصفهان و آذربایجان شرقی) کانون های مستقل کارشناسی تاسیس و فعال شدند. سپس با همکاری کانون کارشناسان رسمی دادگستری تهران، تعدادی کانون در استان های دیگر تاسیس شد. با تصویب قانون جدید کارشناسان رسمی، در فروردین ماه سال ۱۳۸۱ و تصویب آیین نامه های اجرایی آن در اردیبهشت ماه ۱۳۸۲، شورای عالی کارشناسان رسمی سازمان یافت و با انسجام تشکیلات رسمی دادگستری یکم آبان، سالگرد استقلال کانون کارشناسان رسمی دادگستری؛ به عنوان روز کارشناس نام گذاری شد. نقش پراهمیت و خطیر این حرفه آنجا نمود می یابد که بنیان گذار جمهوری اسلامی حضرت امام خمینی (ره) می فرمایند: **"آن چه به من نسبت داده می شود مورد تصدیق نیست، مگر آن که صدای من یا خط و امضای من باشد یا تصدیق کارشناسان."**

کانون کارشناسان رسمی دادگستری استان فارس از سال ۱۳۳۷ اولین کارشناسان خود را جهت ارائه خدمات کارشناسی به دستگاه های قضایی و اداری و آحاد مردم جامعه جذب کرد. پس از پیروزی انقلاب اسلامی و تصویب قانون جدید نیز، کانون فارس جزء اولین استان هایی بود که در سال ۱۳۵۹ تاسیس و از همان تاریخ اقدام به جذب کارشناسان مختلف در بیش از ۵۰ رشته تخصصی کرد، در حال حاضر شاهد حضور نزدیک به ۱۵۰۰ نفر کارشناس در کانون فارس هستیم که اکثرا افراد با تجربه و صاحب نظرند؛ حضور مدیران ارشد استان و استادان دانشگاه در این حرفه چشمگیر است. این کارشناسان در حوزه های قضایی مرکز استان و کلیه شهرستان ها و همچنین در استان های همجوار مشغول به خدمت هستند. کانون کارشناسان رسمی دادگستری را می توان به عنوان بازوی دستگاه قضایی تلقی کرد که همه تلاش خود را در راه خدمت رسانی به مسئولین قضایی، قضات و کلیه ادارات، ارگان ها، نهادها، شرکت های دولتی و همچنین مردم عزیز، جهت اعتلای اهداف عالی قوه قضائیه و سربلندی نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران به کار بسته است.

تحقیق، تجربه

سخنی با همکاران

سید محسن مرشدی

مدیر مؤسسه آموزشی کانون

عضو شورای سیاست گذاری نشریه دیدگاه کارشناس

در مسیر پیش رو (چاپ نشریه)، انتخاب تکیه گاهی محکم و استوار که همان تجربیات ارزشمند و دانش تخصصی همکاران عزیز در رشته های مختلف است، تضمین کننده موفقیت نشریه "دیدگاه کارشناس" می باشد.

خداوند متعال را شاکریم که امروز یکی از خواسته های بحق همکاران که همانا انتشار نشریه تخصصی بوده تحقق یافته و اولین شماره فصلنامه "دیدگاه کارشناس" به چاپ رسیده است. ضمن تبریک این موضوع به همه کارشناسان عزیز، جا دارد نکته ای را به محضر عزیزان خاطر نشان کنم:

شاید عده ایی فکر کنند تمام فرآیند موفقیت صرفاً یافتن نردبان مناسب در زمان و مکان درست است و شاید به همین دلیل است که به محض یافتن فرصتی برای موفقیت، درنگ نمی کنند و بی هیچ ملاحظه ای خود را به درون این فرصت طلایی پرتاب می کنند؛ بی محابا دست به ریسک زده و نردبان نویافته را به هر تکیه گاهی که دم دستشان بود، تکیه می دهند و صعود را آغاز می کنند.

اما حقیقت این است که صعود و ترقی در عالم موفقیت فقط با داشتن نردبان و ابزارهای مناسب تضمین نمی شود بلکه چیزی به اسم دیوار یا تکیه گاهی که این نردبان باید به آن تکیه داده شود نیز در رسیدن به قله، نقش آفرینی می کند.

بی شک در مسیر پیش رو (چاپ نشریه)، انتخاب تکیه گاهی محکم و استوار که همان تجربیات ارزشمند و دانش تخصصی همکاران عزیز در رشته های مختلف است، تضمین کننده موفقیت ما می باشد. بنابراین ضمن ارج نهادن به همکاری عزیزان دست اندرکار در چاپ اولین شماره نشریه (ارائه دهندگان مطالب، شورای نویسندگان، ویراستاران علمی و ادبی و ...)، دست یاری خود را به سوی تمامی همکاران کارشناس دراز می کنیم تا انشاءالله با ارائه مطالب علمی، مقالات تخصصی و تجزیه و تحلیل مسائل روز جامعه از دیدگاه کارشناسی، ما را در این مسیر آغاز شده یاری نمایند. ایمان دارم با استفاده حداکثری از پتانسیل های موجود در کانون فارس، رسیدن به قله های موفقیت تضمینی است.

آغازی دوباره

مهندس علیرضا صدیقی

کارشناس رسمی دادگستری در رشته راه و ساختمان

بی نام بر مبنای صلاحیتهای قانونی، و...

انتشار اولین خبرنامه کانون کارشناسان فارس و اکنون انتشار اولین شماره نشریه کانون فارس. استقرار مشاور حقوقی، کاهش تعداد شکایات، و ارتقاء دقت و تلاش دادسرای انتظامی و دادگاه انتظامی و نظریات کارشناسان، تکریم شایسته مراجعین و ارباب رجوع و بسیار دستاوردهای دیگر این آغاز پر بار دوباره کانون را باید به فال نیک گرفت و با توجه به تعدد و افزایش چشمگیر کارشناسان در گستره استان پهناور فارس و افزایش رشته های کارشناسی و رشد روز افزون دانش و فن آوریهای نوین، و ضرورت اعمال هر چه دقیق تر قوانین برای گسترش عدالت، افزایش تنوع نظرات و سلايق سازنده و روزآمد، امری طبیعی است که می تواند به عنوان پشتوانه ای قوی و متعالی در چارچوب قانون، مورد بهره برداری سازنده قرار گیرد، لذا برای جلب بیشتر مشارکت این پشتوانه غنی، باید با استفاده از تمام امکانات از جمله فن آوریهای جدید و تسهیلات مخابراتی و ارتباطات دیجیتالی، تمهیداتی اندیشیده شود تا مجامع عمومی کانون با نهایت فزاینده از حد نصاب، در نوبت اول بصورت پربار و موثر برگزار گردد و ترتیبی اتخاذ شود تا امکان تبادل نظر کلیه کارشناسان در جلسات علنی و بویژه جلسات علمی- تخصصی برای بهره بری از مطالب مطروحه فراهم گردد.

کانون کارشناسان رسمی دادگستری استان فارس یکی از آغازین کانون های مستقل کشور است که فراز و نشیب های زیادی را در مدت حیات خود تجربه کرده است.

در مجمع عمومی سال ۹۷ در ماه مبارک رمضان شاهد گزارش عملکرد کانون در سال ۹۶ بودم. یادآوری با ارزشی بود. بسیاری را از یاد برده بودم. در ذهنم چنین حجم کارآیی و دستاوردی آن هم با گذشت یکسال از عمر دو سال و اندی هیات مدیره اخیر، با خاطرات سی و اندی سال استماع گزارشات دوران مرور می شد. بی سابقه بود. چنین هیأت مدیره فرهیخته و هماهنگ و تلاشگری، با چنین رئیس پاک نهاد و امین و ایثارگر را چگونه می توان قدردان بود؟

کانون فارس با پشتوانه کوله باری از تجارب ۴۰ ساله هر بار در هر دوره جان دوباره ای گرفته و در این دوره نیز با توکل به خدای متعال و ارج گذاری به خردجمعی، کمر به تغییرات اساسی و در انداختن طرحی نو برای ارائه بالاترین سطح خدمات کارشناسی، بسته است. زهی سعادت و چه خوب و شایسته بود شرکت حداکثری یاران معزز کارشناسان استان، در انتخابات شورای عالی، امسال در برگزیدن هیأت رئیسه گروه های کارشناسی با تأکید بر اجرای موثر بند ۴ آئین نامه مربوط در تشکیل جلسات هر ۱۵ روزه و نشست ها و جلسات متعدد با مراجع محترم مرتبط با امر کارشناسی و کلاسهای آموزشی و بازآموزی و استمرار توزیع عادلانه کارهای ارجاعی

منتخبی از قوانین و ضوابط کارشناسی

مهندس محمود ده بزرگی
دادستان انتظامی کانون کارشناسان رسمی
دادگستری استان فارس

مقدمه:

در خبرنامه پیشین به نکات و زوایای مختلف مسائل انتظامی در امر کارشناسی، تحت عنوان "آموزه هایی برای کارشناس" پرداخته شد.

از آنجا که مقاله مذکور مورد توجه بسیاری از همکاران قرار گرفت و بنا به درخواست ایشان بخش هایی از آن مجدداً در این شماره منتشر می گردد.

لازم به ذکر است عناوین تخلفات و مجازات های انتظامی در ماده ۲۶ قانون کارشناسان رسمی دادگستری قید شده است و مفاد آن، مرجع تطابق شکایت های اعلام شده می باشد.

در فراز "الف" ماده ۲۶، تخلفات انتظامی در ۱۳ بند برشمرده شده و در فراز "ب" نیز درجات شش گانه مجازات های انتظامی به ترتیب درجه آورده شده است.

در شماره های آینده، هریک از بندهای فزایهای مورد اشاره، تبیین و نکات مورد نیاز کارشناسان در خصوص هر یک تشریح خواهد شد.

• کارشناس باید اصل مدارک و اسناد را مورد بررسی قرار دهد و نباید به فتوکپی اسناد و مدارک ارائه شده جهت کارشناسی استناد کند. در صورت عدم ارائه مدارک از سوی طرفین پرونده، مراتب را در اسرع وقت به مرجع محترم قضائی اعلام، تا قاضی محترم پرونده از این امر اطلاع حاصل نماید و در صورت نیاز جهت جلوگیری از اطاله دادرسی، درخواست استمهال و دریافت اصل اسناد و مدارک نماید.

• کارشناس در هنگام مطالعه پرونده و حضور در جلسات دادگاه، مفاد قرار کارشناسی را بررسی و در صورت هر گونه ابهام

مراتب را به قاضی محترم منعکس نماید و نظریه کارشناسی خود را در چارچوب مفاد قرار کارشناسی صادره تنظیم و از قرار کارشناسی صادر شده پیروی نماید.

• در قرار تأمین دلیل که عرفاً از طریق شوراها حل اختلاف ارجاع می گردد، لزوماً باید طرفین دعوی حضور داشته باشند، حتی اگر در قرار صادره قید نگردیده باشد و در مواقعی که دسترسی به احدی از طرفین پرونده میسر نباشد، مراتب را کتباً به مرجع ارجاع دهنده اعلام و کارشناسی با اذن دادگاه انجام شود.

• در اجرای ماده ۸ تعرفه رسمی دستمزد کارشناسان، تأمین وسیله ایاب و ذهاب به عهده متقاضی کارشناسی می باشد و کارشناسان محترم در صورت عدم هماهنگی در این زمینه قبل از اجرای قرار کارشناسی باید مراتب را از طریق تلفن، نامبر یا در نهایت از طریق پست به مرجع محترم قضائی منعکس نمایند.

• با عنایت به دستورالعمل کانون کارشناسان رسمی دادگستری کلیه دستمزد های کارشناسان باید به حساب کانون کارشناسان واریز شود و از آن جایی که مبلغ اولیه به صورت علی الحساب می باشد، دریافت مبلغ ما به التفاوت دستمزد کارشناسی باید با دستور مقام محترم قضائی انجام پذیرد و کارشناس از دریافت هر گونه وجهی بابت ما به التفاوت دستمزد به صورت دستی و یا واریز آن به حساب شخصی خود خودداری فرماید.

• کلیه کارشناسان مکلفند بر اساس دستورالعمل دستمزد کارشناسان رسمی دادگستری، دستمزد خود را دریافت کنند.

دستمزد با پیشنهاد کارشناس و موافقت مقام ارجاع کننده بر مبنای کل کار انجام شده، محاسبه و پرداخت خواهد شد.

- در صورتیکه کارشناس اقدام به کارشناسی نماید ولی به دلیلی که خارج از حیطه اختیار وی باشد اجرای کارشناسی منتفی گردد، محق دریافت بخشی از دستمزد متناسب با کار انجام شده یا وقت صرف شده خواهد بود به شرط این که از حداقل مقرر در این تعرفه کمتر نباشد. به علاوه، چنانچه در این رابطه به محل اجرای قرار کارشناسی مسافرت نموده باشد؛ هزینه سفر، اقامت و فوق العاده روزانه وی بر مبنای ضوابط این تعرفه پرداخت می شود.
- چنانچه در قرار کارشناسی طرفین پرونده سعی در برهم زدن جلسه اجرای قرار کارشناسی نمایند کارشناس حق هیچگونه برخورد خلاف شئون شغلی را ندارد ولیکن می تواند بوسیله ی تنظیم صورتجلسه با سایر افراد و اصحاب دعوی مراتب را به مراجع محترم قضائی منعکس نماید .

امید است کارشناسان محترم با مدنظر قراردادن موارد ذکر شده، کانون کارشناسان را در انجام این وظیفه خطیر یاری فرمایند.

در اجرای ماده ۲۹ قانون کانون کارشناسان رسمی دادگستری مصوب ۱۳۸۱/۰۱/۱۸ مجلس شورای اسلامی و پیشنهاد شورای عالی کارشناسان رسمی دادگستری، تعرفه مربوط به دستمزد کارشناسان رسمی دادگستری در تاریخ ۱۳۹۲/۰۷/۳۰ به تصویب ریاست محترم قوه قضائیه رسیده و در تاریخ ۱۳۹۲/۰۸/۰۶ در روزنامه رسمی چاپ و از تاریخ ۱۳۹۲/۰۸/۲۲ قابل اجرا گردیده است.

بخشی از مواد مندرج در تعرفه مربوط به دستمزد بدین شرح است:

- دستمزد کارشناسان پس از گزارش و اظهار نظر کارشناسی در حدود صلاحیت آن ها، از طرف اشخاص حقیقی و یا حقوقی، طبق مقررات این تعرفه محاسبه و پرداخت می گردد.
- در کارشناسی ها چنانچه موضوع کارشناسی مربوط به جزئی از کل بوده، ولی اظهار نظر کارشناسی مستلزم بررسی کل کار باشد، دستمزد با پیشنهاد کارشناس و موافقت مقام ارجاع کننده بر مبنای کل کار انجام شده، محاسبه و پرداخت خواهد شد.

در ادامه نظر کارشناسان محترم را به دو ماده مهم از قانون کارشناسان رسمی دادگستری جلب می کنیم:

ماده ۱۹- اظهار نظر کارشناسی باید مستدل و صریح باشد و کارشناسان رسمی مکلفند نکات و توضیحاتی که برای تبیین نظریه ضروری است و یا توسط شورای عالی کارشناسان مشخص می گردد به طور کامل در آن منعکس نمایند. کارشناس رسمی موظف است در حدود صلاحیت خود نظر کارشناسی را به طور کتبی و در مهلت مقرر به مراجع ذی ربط تسلیم و نسخه ای از آن را تا مدت حداقل پنج سال بعد از تاریخ تسلیم نگهداری نماید.

تبصره - در مواردی که انجام معاملات مستلزم تعیین قیمت عادلانه روز از طرف کارشناس رسمی است، نظریه اعلام شده حداکثر تا شش ماه از تاریخ صدور معتبر خواهد بود.

ماده ۲۶- تخلفات و مجازات های انتظامی به قرار ذیل است:
الف- تخلفات:

- ۱- عدم حضور در مراجع صالحه در وقت مقرر بدون عذر موجه.
- ۲- توسل به معاذیری که خلاف بودن آن ها بعدا ثابت شود.
- ۳- مسامحه و سهل انگاری در اظهار نظر، هر چند مؤثر در تصمیمات مراجع صلاحیت دار باشد یا نباشد.
- ۴- تسلیم اسناد و مدارک به اشخاصی که قانونا حق دریافت آن را ندارند و یا امتناع از تسلیم آن ها به اشخاصی که حق دریافت دارند.
- ۵- سوء رفتار و اعمال خلاف شئونات شغلی
- ۶- نقض قوانین و مقررات در اظهار نظر کارشناسی
- ۷- انجام کارشناسی و اظهار نظر با وجود جهات رد قانونی
- ۸- انجام کارشناسی و اظهار نظر در اموری که خارج از صلاحیت کارشناس است.
- ۹- انجام کارشناسی و اظهار نظر برخلاف واقع و تبانی
- ۱۰- انجام کارشناسی و اظهار نظر با پروانه ای که اعتبار آن منقضی شده باشد.
- ۱۱- افشاء اسرار و اسناد محرمانه
- ۱۲- اخذ وجه یا مال یا قبول خدمت مازاد بر تعرفه دستمزد و هزینه مقرر در قوانین یا دستورات مراجع صلاحیت دار
- ۱۳- انجام کارشناسی و اظهار نظر در زمان تعلیق، محرومیت از حقوق اجتماعی و یا اثبات فقدان شرایط موضوع ماده (۱۵) این قانون

ب- مجازات ها به ترتیب درجه:

- ۱- توبیخ با درج در پرونده کارشناس در کانون
- ۲- محدود کردن اختیارات فنی کارشناس رسمی برای مدت یک سال
- ۳- محدود کردن اختیارات فنی کارشناس رسمی برای مدت سه سال
- ۴- محرومیت از اشتغال به امر کارشناسی رسمی از سه ماه تا یک سال
- ۵- محرومیت از اشتغال به امر کارشناسی رسمی از یک ماه تا سه سال
- ۶- محرومیت دائم از اشتغال به امر کارشناسی رسمی

گزارش واقعی چیست و خلاف واقع کدام است؟

مهندس زین العابدین آسمانی
کارشناس رسمی دادگستری در رشته راه و ساختمان

بعضی از موارد نیز مقام قضائی با اتکاء به خدای یگانه و شواهد و قرائن و امارات بدون لحاظ کردن نظریه کارشناسی اقدام به صدور رأی می کند. آیا تمام نظریه ها که مورد بهره برداری قاضی محترم قرار نگرفته، خلاف واقع بوده و جملگی کارشناسان قابل تعقیب خواهند بود؟

۶- احکام صادره توسط دادگاه بدوی به استناد نظریه کارشناس (یا هیأت های کارشناسی) منتخب، صادر و در مرحله تجدید نظر به استناد نظریه کارشناسان (یا هیأت های کارشناسی) بعدی، نقض و متعاقباً در مرحله اعاده دادرسی ممکن است جهت بررسی مجدد به شعبه یا به شعبات دیگری واگذار و با چندین نظریه کاملاً متفاوت مواجه شویم. به راستی در شرایط یاد شده که نظریات کارشناسی متعدد وجود دارد، کدامیک واقعی و کدامین غیر واقعی است؟

۷- در بعضی مواقع با نظریات کارشناسی مواجه می شویم که علی رغم مقدمه مفصل و اعلام سوابق و بررسی مدارک و ذکر ادعاهای خواهان و دفاع خواننده در نهایت، فارغ از دستور قرار کارشناسی با شروط متفاوت و بدون نتیجه گیری، تصمیم نهایی به عهده مقام محترم قضایی واگذار گردیده و کارشناس تقاضای دریافت قبض دستمزد کارشناسی می نماید. حال آیا چنین نظریه ای واقعی است یا غیر واقعی؟ در نهایت به نظر می رسد که گزارش تدوینی و تقدیمی، بیشتر جنبه یک گزارش نظری و یا راهنمایی تخصصی و پیشنهاد گونه دارد که می تواند با ارجاع امر به هیأت های بعدی با تعبیری جدید و مغایر با سایرین تحریر شود و اصولاً حجت نیست و در هر پرونده کلام آخر با قاضی محترم در هنگام صدور رأی است که با اختیار و مصلحت و تشخیص خود رأی را صادر می کند.

با توجه به موارد ذکر شده، گزارش خلاف واقع، مشخصاً در مواقعی موجبات تعقیب کارشناس را فراهم می آورد که غرض ورزی و سوء نیت یا به صورت عمدی یا به هر دلیل مشابه دیگر از جمله جانبداری مسلم انجام گرفته باشد، در غیر این صورت اظهار نظریه کارشناس موثق بوده و جهت اتخاذ تصمیم نهایی به مقام محترم قضایی تقدیم می شود.

یکی از رایج ترین ادعاها، عنوان خلاف واقع بودن گزارش کارشناسی است که مرجع رسیدگی به این ادعا دادسرا و دادگاه محترم انتظامی کانون کارشناسان می باشد. در این خصوص از یک طرف شاکی با استناد به ارائه اسناد و مدارک لازمه و با طرح این نکته که به اسناد وی توجه نشده، نواقص و عدم توجه کافی کارشناس را به رخ می کشد و بر همین اساس تقاضای برخورد قانونی با متخلف را دارد و از طرف دیگر کارشناس نیز با دفاعیات تنظیمی، از نظریه خود دفاع و در مواجهه حضوری طرفین، همان مطالب را تکرار و بر صحت نظریه خود پافشاری می نماید. در این راستا کدامیک صحیح می گویند؟ چگونه صحت ادعای متداعیین که از حساسیت خاصی برخوردار است، اثبات می شود؟

بخشی از مراحل رسیدگی به شرح ذیل است:

۱- در جلسه بررسی و پرسش و پاسخ امکان دارد احدی از طرفین بپذیرد که اشتباه کرده و طبیعتاً تکلیف روشن می شود.

۲- با کنترلی که توسط دادیار و دادستان محترم اعمال می شود، نهایتاً دادگاه اتخاذ تصمیم نموده و اقدام به صدور حکمی می نماید که قابل تجدید نظر می باشد.

۳- ارجاع امر به کارشناس یا هیأت کارشناسان نیز راهگشا بوده و می تواند در تصمیم گیری مرجع محترم تأثیرگذار باشد.

۴- بررسی ماهوی پرونده و ورود به جزئیات امر نیز در رسیدگی به این گونه ادعاها مؤثر است. مثل: نظریه تاملین دلیل بوده، یا به صورت هیأتی ارائه شده، یا بر اساس آن یک رأی صادر شده، یا به نحوی به واسطه آن ضرر و زیان وارد شده، یا اینکه هدف شاکی از طرح این شکایت دستیابی به حکم محکومیت کارشناس است تا با بهره گیری از آن نسبت به ابطال نظریه در جریان دادرسی شعبات مختلف استفاده کند.

۵- توجه به این موارد نیز حائز اهمیت است که گزارشات کارشناسی قابلیت اصلاح یا تکمیل و ارجاع امر به هیأت های متعدد را دارند، بعضاً ممکن است در نظریه های هیأتی به اجماع کامل و وحدت تمامی اعضا نرسند و به نحوی با هم اختلاف فاحش داشته و حتی درست نقطه مقابل هم باشند، در

مقدمه ای بر اصول نظریه نویسی

مهندس علی رضا خبیری خطیری
کارشناس رسمی دادگستری در رشته مهندسی آب

مطلوبی از آن حاصل شود. اما در بسیاری از موارد، نظریات و گزارش های کارشناسی نه تنها تسهیل کننده نبوده اند، بلکه به واسطه عدم رعایت این مشخصه ها، سبب اطاله دادرسی شده و آن گونه که باید، نتیجه مناسب از آن ها به دست نیامده است. الزامات ساختاری و محتوایی اسناد رسمی در هر سازمان و یا نهادی متفاوت است؛ لذا قبل از شروع به نوشتن یک نظریه کارشناسی برای هر سازمان و یا شخص سازمانی، بهتر است بدانیم که آیا دستورالعمل مشخص و یا ساختار تعریف شده ای برای آنها وجود دارد یا نه؟ اگر تعریف و ساختار معینی برای ارائه نظریه شما موجود نبود، باید نکاتی را مد نظر قرار دهیم.

اصل اساسی: «بصورت کلی می توان گفت هیچ فرمول استاندارد برای نوشتن یک نظریه خوب وجود ندارد.» در آغاز هر نوشته ای باید بدانیم از نوشته ی خود چه می خواهیم و هدف چیست؟ در ماده ۲۶۶ قانون آیین دادرسی در امور مدنی بیان شده است: «در صورتی که نظر کارشناس با اوضاع و احوال محقق و معلوم مورد کارشناسی مطابقت نداشته باشد، دادگاه به آن ترتیب اثر نخواهد داد.» لذا موضوع گزارش کارشناسی باید مشخص باشد و محتوا دقیقاً درباره موضوع قرار کارشناسی خواسته شده باشد. اگر در رابطه با موضوع قرار کارشناسی و یا نظریه کارشناسی که باید اظهار نظر کنید شک و شبهه ای دارید، حتماً پیش از شروع به کار و گردآوری اطلاعات، آن شبهه را برطرف کنید.

مخاطب نوشته خود را بشناسیم

در این ارتباط دو مورد قابل ذکر است:

قطعاً یک گزارش کارشناسی می تواند طیف وسیعی از اطلاعات را در بر گیرد و موضوعات زیادی را شامل شود؛ همچنین از درجه نگاه خواننده نیز می شود از مجموعه اطلاعات در یک گزارش نتایج متفاوتی را استخراج کرد. بنابراین باید بفهمیم که مخاطب نوشته ما در چه مورد و یا

روزی مردی نزد ملانصرالدین آمد و از او خواست که نامه ای برای دوستش که در بغداد است بنویسد. ملا خواسته آن مرد را پذیرفت. پس از این که نوشتن نامه به پایان رسید، ملا روی به مرد کرد و گفت: «اندکی تامل کن تا بازگردم». بعد از مدتی با وسایل سفر به نزد مرد بازگشت و گفت: «من آماده ی سفرم». مرد با تعجب به ملا نگاهی کرد و پرسید: «به سلامتی به کجا عازم هستی؟» ملانصرالدین در پاسخ گفت: «به بغداد، برای خواندن نامه ای که برای دوستت نوشتم. زیرا دست خط من آن قدر بد است که فقط خودم می توانم آن را بخوانم.»

بدین سبب این حکایت طنز را گفتیم که شاید در مواردی نوشته های ما شبیه به دست خط ملانصرالدین باشد. اگرچه در این زمانه به واسطه تایپ و نرم افزارهای رایانه ای دیگر دست خط بد در اسناد اداری معنا ندارد، ولی هنوز مسائل دیگری وجود دارد که نوشته های ما را به حکایت بالا شبیه می کند. در نوعی از طبقه بندی، نوشته ها و اسناد علمی به دو دسته مقاله و گزارش تقسیم می شوند که هر یک کاربرد و جایگاه خاص خود را دارند. در یک مقاله، نویسنده به بیان نظریات مختلف، نتایج آزمایش ها و مشاهدات، بحث در رد و یا پذیرش مسائل متفاوت و نهایتاً امکان و یا عدم امکان موارد با استنتاج علمی می پردازد. در گزارش، نویسنده هدف مشخصی را مدنظر قرار می دهد و حقایق و اسناد موجود و شواهد را با بیانی ساده و شیوا و موثر و البته با صداقت برای اطلاع فرد و یا افراد خاص بیان می کند و نتیجه گیری در زمینه امکان و یا عدم امکان امور را به مخاطبان گزارش می سپارد.

نظریات کارشناسی ترکیبی است از معانی، مقاله و گزارش؛ اگرچه بنا بر ماهیت شغلی کارشناس دادگستری، جنبه گزارش در یک نظریه کارشناسی بیشتر مشخص است. گزارش باید دارای مشخصه هایی باشد تا برای خواننده قابل درک بوده و نتیجه

اصل اساسی:

« بصورت کلی می توان گفت هیچ فرمول استاندارد
برای نوشتن یک نظریه خوب وجود ندارد.»

نیازمند به استفاده از عبارات تخصصی و فنی شدیم با توجه به مخاطبین گزارش و میزان آشنایی تخصصی آنها، عبارات تخصصی را توضیح دهیم.

در ماده ۲۶۲ قانون آیین دادرسی در امور مدنی بیان شده است که اظهار نظر کارشناس باید صریح و موجه باشد.

صراحت در بیان نظر کارشناسی یعنی بی پرده و شفاف، مسائل را مطرح کنیم تا برای خواننده جای سوال باقی نماند.

وجاهت در نظریات کارشناسی به معنی استفاده از ادله قوی و استوار و نتیجه گیری قانع کننده است. ارائه مدارک لازم جهت اثبات نظر خود، به طوری که این مدارک و منابع دقیق، ارزشمند و قابل دفاع باشند.

در قسمتی از ماده ۱۹ قانون کارشناسان رسمی دادگستری نیز بیان شده است: «اظهار نظر کارشناسی باید مستدل و صریح باشد و کارشناسان رسمی مکلفند نکات و توضیحاتی که برای تبیین نظریه ضروری است و یا توسط شورای عالی کارشناسان مشخص می گردد به طور کامل در آن منعکس نمایند.»

اگر در ارائه نظریه از منابع مختلف استفاده می کنید باید نکات مکمل و یا متضاد آنها را در نظر گرفته و در پایان، نتیجه گیری خود را با صراحت و وجاهت بیان کنید.

از جمله مواردی که می تواند به شما در تهیه یک نظریه و گزارش کارشناسی خوب، کمک کند به شرح زیر است:

● انضباط در ساختار گزارش و رعایت نظم در بیان مطالب؛ مانند: رعایت تقدم و تاخر در مطرح کردن وقایع و رویدادها و یا در مورد اهمیت موضوعی مسائل

● رعایت نگارش صحیح، املاي درست کلمات، نقطه گذاری مناسب، صفحه بندی و شماره گذاری صفحات گزارش.

و کلام آخر:

همیشه نوشته خود را با نهایت سخت گیری مورد بازخوانی قرار دهید. از ساموئل جانسون استاد نامدار ادبیات نقل شده است: «نوشته خود را بازخوانی کنید و درست آنجایی که فکر می کنید زیبا نوشته اید درنگ کنید.»

نوشتن یک گزارش خوب و مقبول و رسیدن به این هدف کاری است دشوار؛ اما آنچه دشواری را به امری ساده تبدیل می کند، تمرین و ممارست به همراه مطالعه است که با گذشت زمان بهتر و بهتر خواهد شد.

«کار نیکو کردن از پر کردن است.»

مواردی کنجکاو است و یا در باره چه موضوعاتی بایستی تحلیل و بررسی جزئی تری صورت گیرد و یا بطور مثال اگر قرار است در یک موضوع فنی و تخصصی گزارشی را آماده کنیم باید توجه کنیم، آیا مخاطب ما در این باره دارای تخصص است یا نه؟ آیا مجاز به استفاده از اصطلاحات فنی و تخصصی هستیم؟ زیرا معمولاً هدف از انتخاب کارشناسان در موارد مختلف به منظور ساده سازی مسائل و قابل درک کردن آنهاست.

آشنایی با قوانین، دستورالعمل ها و بخش نامه های دستگاه و یا سازمان مخاطب و گیرنده گزارش نیز بسیار مهم است. باید الزامات قانونی را در نوشته خود لحاظ کنیم. ماده ۱۲۸۸ قانون مدنی بیان می کند: « مفاد سند در صورتی معتبر است که مخالف قوانین نباشد.»

یک نمونه از الزامات در آشنایی با قوانین و دستورالعمل های قانونی برای کارشناسان رسمی دادگستری رعایت زمان مشخص شده ای است که دادگاه به عنوان مهلت قانونی ارائه نظریه کارشناسی برای کارشناس دادگستری تعیین می کند که این مطلب در مواد ۲۶۰ و ۲۶۲ قانون آیین دادرسی در امور مدنی به شکل ضمنی بیان شده است. از دیگر موارد قابل ذکر در این زمینه می توان به رعایت صلاحیت کارشناس در باب موضوع کارشناسی اشاره کرد. در ماده ۱۹ قانون کارشناسان رسمی دادگستری به این مورد اشاره شده است.

ساده، صریح و مستدل بنویسیم

یکی از ویژگی های یک گزارش؛ خوب، ساده و روان بودن آن است، اما در عین حال باید شیوایی را نیز مد نظر قرار دهیم. چارلز آزگود از روان شناسان صاحب اندیشه در این باره می گوید: «در انتخاب کلمات هنگام صحبت و یا نوشتن به خاطر داشته باشید که کلمات کوچک اغلب قوی و کلمات بلند اغلب ضعیف هستند.»

باید بدانیم استفاده از عبارات و اصطلاحات مبهم و یا پیچیده نه تنها ارزش گزارش را بالا نمی برد بلکه گاهی به عنوان امتیاز منفی یک نوشته نیز به حساب می آید. البته این قاعده کلی بدان معنی نیست که بصورت مطلق استفاده از واژه ها و عبارات تخصصی مردود است بلکه تا آنجا که ممکن است استفاده از آن ها را محدود کنیم و یا اگر به اجبار

کارشناس رسمی یا کارشناس غیررسمی؟

سرهنک نعمت اله اعتمادی

کارشناس رسمی دادگستری در رشته امور وسائط نقلیه زمینی

نحوه گزینش، شرح وظایف و دیگر موارد مرتبط با آن ها مقاله ی جداگانه ای را می طلبد، لذا در این نوشتار این موضوع را بررسی می کنیم که آیا مرجع قضایی مکلف به ارجاع امر کارشناسی به کارشناس رسمی است یا به کارشناس غیررسمی و خبره؟

برخی معتقدند که با توجه به مفاد ماده ۲۵۸ قانون آئین دادرسی مدنی مصوب ۱۳۷۹ که اشعار می‌دارد: "دادگاه باید کارشناس مورد وثوق را از بین کسانی که دارای صلاحیت در رشته مربوط به موضوع است انتخاب نماید" و همچنین در ماده ۸۳ قانون آئین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۸۱ قاضی مکلف به انتخاب کارشناس رسمی نشده است، بنابراین وثاقت و صلاحیت، شرط تعیین کارشناس است نه رسمیت وی؛ بنابراین قاضی می تواند امر کارشناسی را به هر کسی که مورد وثوق وی باشد (منوط به داشتن تخصص در امر مربوطه) ارجاع دهد.

در مقابل گفته شده با توجه به این که تشخیص، در صلاحیت کانون کارشناسان بوده و کانون مستقیماً به همین انگیزه تأسیس شده و نیز با توجه به این نکته که نظارت انتظامی بر خبرگان و کارشناسان غیررسمی وجود ندارد و ضمانت اجرائی برای تخلفات آن ها نیست، مصلحت است که در تخصص ها و محل هایی که کارشناسان رسمی وجود دارند از خبره استفاده نشود.

در ماده یک قانون کارشناسان رسمی مصوب ۱۳۱۷ دادگاه مکلف به رجوع به کارشناس رسمی بوده مگر این که در موضوع مربوطه کارشناس رسمی وجود نداشته باشد یا متداعیین با تراضی، کارشناس غیررسمی را انتخاب کنند، ولی در قانون آئین دادرسی مدنی که یک سال بعد یعنی در سال ۱۳۱۸ به تصویب رسید، دادگاه مکلف نشده بود که در صورت وجود کارشناس رسمی و نیز نبودن تراضی طرفین دعوا، لزوماً به کارشناس رسمی رجوع کند. اکنون بر اساس ماده ۱۸ قانون کارشناسان رسمی مصوب ۱۳۸۱ دستگاه های دولتی و نهادهای عمومی غیردولتی مکلف شده اند تا در تمامی مواردی که رجوع به کارشناس لازم است، از وجود کارشناسان رسمی استفاده کنند؛ هر چند که قانون آئین دادرسی مدنی

در سیر دادرسی و انجام برخی از امور، مراجع قضایی، ادارات و موسسات تعریف شده در ضوابط مربوطه، اقدام به ارجاع امر به کارشناس و اخذ نظر کارشناسی جهت اتخاذ تصمیم می نمایند. اهمیت این موضوع تا حدی است که قانون گذار به آن توجه لازم مبذول داشته و اقدام به تصویب قانون کارشناسان رسمی دادگستری نموده است. در قوانین مربوطه به واژه های کارشناس و خبره برمی خوریم ولی تعاریفی از این واژه ها دیده نمی شود که ایجاب می کند نخست با تعریف کارشناس و خبره آشنا شویم.

فرهنگ معین؛ خبره را آگاه، دانا، دانستن حقیقت و کارشناس را آگاه، بصیر، خبیر، کارآمد، زبردست، کاردان و کارکشته تعریف کرده است.

مست چه خسبی که کمین کرده اند کارشناسان نه چنین کرده اند
من که شدم کارشناس اندکی صد کنم و بازنگویم یکی
(نظامی گنجوی)

در قانون کیفری و حقوقی ما تعریفی خاص از اصطلاح کارشناس و خبره دیده نمی شود و قانون گذار بیشتر به شرایط کارشناس و حدود وظایف و اختیارات وی پرداخته و نحوه ی انتخاب کارشناس را بیان کرده است؛ ولی برخی از حقوق دانان تعاریفی از کارشناس رسمی و کارشناس غیر رسمی یا خبره به شرح زیر ارائه کرده اند:

کارشناس رسمی کسی است که با داشتن شرایط لازم از مرجع صالح قانونی برای رشته خاصی، پروانه کارشناسی دریافت کرده و آماده پذیرش و اجرای ارجاع موارد کارشناسی باشد.

کارشناس خبره یا کارشناس غیررسمی به کسی گفته می شود که دارای علم، دانش یا تجربیاتی بوده و می تواند پاسخگوی سؤالات و رفع ابهامات قاضی در امر کارشناسی باشد، فرقی که بین کارشناس رسمی و خبره وجود دارد این است که قانون گذار ضوابط و شرایط متعددی را برای کارشناس رسمی در نظر گرفته ولی برای کارشناس غیررسمی به جز مورد وثوق بودن و داشتن صلاحیت فنی و علمی و تجربی به شرایط و ضوابط دیگری اشاره نکرده است.

پرداختن به سیر تاریخی حضور خبره و یا کارشناس در دعاوی،

اظهار نظر مشورتی نسبت به مسائل و موضوعات ارجاعی از طرف کلیه دستگاه‌ها اعم از وزارتخانه‌ها و مؤسسات و شرکت‌های دولتی و مؤسسات و نهادهای عمومی و غیردولتی بوده و همچنین ماده ۱۸ قانون کارشناسان رسمی متذکر گردیده: "در تمامی مواردی که رجوع به کارشناس لازم باشد به استثنای مواردی که در قوانین و مقررات جاری کشور به گونه دیگری برای وزارتخانه‌ها، مؤسسات دولتی، شرکت‌های دولتی، نهادهای عمومی غیردولتی و سایر دستگاه‌های دولتی که قانون مشمول بر آن مستلزم ذکر نام یا ذکر صریح نام می باشد تعیین تکلیف شده است و یا مواردی که تابع قوانین و مقررات خاصی می باشد، دستگاه‌های یاد شده در این ماده باید از وجود کارشناسان رسمی استفاده نمایند." شایان ذکر است که تعدادی از اشخاص با توجه به موقعیت قانونی و نقش و جایگاهی که دارند از صلاحیت فنی و تخصصی برخوردار بوده و در حکم کارشناس رسمی شناخته شده‌اند؛ برای مثال، در ماده ۲۲۶ قانون آئین دادرسی مدنی، اداره تشخیص هویت و پلیس بین‌الملل در حکم کارشناس رسمی قرار گرفته‌اند و یا طبق ماده ۱۷ قانون رسیدگی به تخلفات رانندگی مصوب ۱۳۹۰ نظر اولیه افسران کارشناس تصادفات راهنمایی و رانندگی در حکم کارشناس رسمی است. البته با تعمق در مفاد این مواد ملاحظه می‌شود که هدف قانون‌گذار اعتبار بخشیدن به نظریه این افراد با توجه به تخصصی که دارند، می‌باشد و گرنه اظهار نظر کارشناس تصادفات راهنمایی و رانندگی جزء وظایف ذاتی نیروی انتظامی بوده و در ضوابط مربوطه به آن اشاره شده است.

کارشناس رسمی مکلف است نسخه‌ای از اظهار نظر کارشناسی را تا مدت حداقل ۵ سال بعد از تاریخ تسلیم نگهداری نماید.

نتیجه

- ۱- کارشناس رسمی تحت شرایط خاص، گزینش می‌شود ولی کارشناس غیررسمی یا خبره چنین وضعیت خاص گزینشی ندارد.
- ۲- متقاضی اخذ پروانه کارشناسی رسمی باید واجد تمام

مصوب ۱۳۸۱ (یعنی همان سالی که قانون کارشناسان رسمی دادگستری به تصویب رسید) دادگاه را مکلف نکرده تا لزوماً به کارشناس رسمی رجوع کند.

موضوع دیگری که قابل بحث است این است که با توجه به وجود قانون کارشناسان رسمی دادگستری، آیا انتخاب کارشناس صالح از وظایف مراجع قضایی است یا از وظایف قانون کارشناسان رسمی دادگستری؟ در این خصوص گفته شده که تقسیم کار و تفکیک صلاحیت‌ها یک امر عقلی و منطقی است و مراجع قضایی و قانون کارشناسان رسمی هر یک به موجب قانون، صلاحیت‌های ذاتی خاص دارند.

چنانچه تخلفی از جانب کارشناس رسمی صورت گیرد، دادسرای انتظامی قانون موضوع را پیگیری می‌کند، ولی مرجعی خاص برای رسیدگی به تخلفات اهل خبره وجود ندارد.

صلاحیت ذاتی قانون کارشناسان تشخیص و تعیین کارشناس صالح است، اما صلاحیت ذاتی مراجع قضایی تشخیص ضرورت رجوع به کارشناس می‌باشد. چنانچه مرجع قضایی علاوه بر تشخیص رجوع به کارشناسی در تشخیص کارشناس صالح نیز دخالت نماید از صلاحیت ذاتی خود خارج گردیده و خروج قاضی از صلاحیت ذاتی خود مغایر قانون است؛ مضافاً این که اداره حقوقی قوه قضائیه در پاسخ به این سؤال که (آیا مراجع قضایی مکلف به رجوع به کارشناس رسمی هستند یا خیر؟) در نظریه ۸۷۸۱/۷ مورخه ۱۳۸۲/۱۰/۲۳ اعلام نموده: "با توجه به صراحت ماده ۲۶۸ قانون آئین دادرسی مدنی با بودن کارشناس رسمی و عدم توافق طرفین در انتخاب خبره، دادگاه نمی‌تواند راساً به جای کارشناس رسمی از اهل خبره برای انجام کارشناسی استفاده کند" و در نظریه دیگری به شماره ۷/۷۳۰۰ مورخه ۱۳۸۲/۹/۳ تصریح کرده است: "در صورت وجود کارشناس یا کارشناسان رسمی، دادگاه نمی‌تواند از خبرگان محلی برای انجام کارشناسی انتخاب نماید."

سؤال دیگری که در این رابطه مطرح می‌شود این است که تکلیف مراجع غیرقضایی در انتخاب کارشناس رسمی چیست؟ بند (و) ماده ۱۲ قانون کارشناسان رسمی دادگستری بیان می‌دارد از جمله وظایف هیأت مدیره قانون کارشناسان

کارشناسان رسمی طبق ماده ۶ قانون مبارزه با پولشویی مصوب ۸۶/۱۱/۲ مکلف هستند اطلاعات مورد نیاز در اجرای این قانون حسب درخواست شورای عالی مبارزه با پولشویی را ارائه دهند.

۱۴- کارشناسان رسمی طبق ماده ۶ قانون مبارزه با پولشویی مصوب ۸۶/۱۱/۲ مکلف هستند اطلاعات مورد نیاز در اجرای این قانون حسب درخواست شورای عالی مبارزه با پولشویی را ارائه دهند.

۱۵- کارشناس رسمی مکلف است نسخه ای از اظهار نظر کارشناسی را تا مدت حداقل ۵ سال بعد از تاریخ تسلیم نگهداری نماید.

با امعان نظر در بحث عنوان شده ملاحظه می شود قانون گذار چه تکالیف و مسئولیت هایی بر کارشناسان رسمی مترتب نموده، لذا علاوه بر رهنمود قانون گذار و قوه قضائیه مبنی بر ارجاع امر به کارشناسان رسمی دادگستری حفظ مصالح و حقوق عمومی ایجاب می کند که مراجع محترم قضایی از ادله علمی، تخصصی و تجربی افرادی استفاده کنند که سیر گزینش قانونی قابل توجه و امتیازات بسیاری دارند. از جمله: داشتن دانشنامه کارشناسی یا بالاتر در رشته مورد تقاضا و حداقل پنج سال سابقه تجربی در رشته مربوطه پس از اخذ مدرک تحصیلی مذکور، موفقیت در آزمون علمی و تجربی و گزینش صلاحیت اولویت های اخلاقی، گذراندن دوره کارآموزی به مدت یک سال تحت نظر یک کارشناس رسمی با سابقه کاری بیش از ده سال (به عنوان کارشناس راهنما با معرفی هیأت مدیره کانون)، این مهم از طریق ارجاع امر به کارشناسان مرجع قانونی و پذیرفته شده کانون کارشناسان رسمی دادگستری که دارای کارشناسان واجد شرایط فوق می باشند تحقق پیدا می کند.

منابع:

- آخوندی، محمود: آیین دادرسی کیفری انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
- زراعت، عباس: آیین دادرسی مدنی در نظم حقوقی ایران، نشر خط ایران
- قانون کارشناسان رسمی دادگستری مصوب ۱۳۸۱/۰۱/۱۸
- معین، محمد: فرهنگ معین، نشر امیرکبیر
- فیروزی فیروز، رحمت اله: کارشناس در حقوق ایران، بنیاد حقوقی میزان
- مجموعه نظرهای مشورتی اداره حقوقی وزارت دادگستری در زمینه مسائل کیفری
- مجموعه نظرهای مشورتی اداره حقوقی دادگستری در مسائل مدنی
- مجموعه پاسخ به سؤالات از کمیسیون استفتانات و مشاورین حقوقی شورای عالی قضایی

- شرایط قانونی باشد و پس از گذراندن مراحل قانونی پروانه کارشناس رسمی اخذ کند و این پروانه یک اماره قانونی است مبنی بر اینکه کارشناس رسمی همه شرایط مقرر در قانون را دارد ولی برای کارشناس غیررسمی این ویژگی وجود ندارد.
- ۳- وثاقت لازم برای کارشناس رسمی با رؤیت پروانه کارشناسی که پس از طی مراحل قانونی صادر می شود احراز می شود، ولی برای کارشناس غیررسمی بایستی از طریق تحقیق توسط قاضی، این وثاقت احراز گردد.
- ۴- چنانچه تخلفی از جانب کارشناس رسمی صورت گیرد دادسرای انتظامی کانون موضوع را پیگیری می کند، ولی مرجعی خاص برای رسیدگی به تخلفات اهل خبره وجود ندارد.
- ۵- انتخاب و اظهار نظر کارشناس رسمی با توجه به وجود سلسله مراتب قانونی از ضمانت اجرائی لازم برخوردار است.
- ۶- کارشناس رسمی ملزم به پرداخت کسورات قانونی از تحصیل هزینه کارشناسی می باشد.
- ۷- کارشناس رسمی موظف است برای تمدید پروانه، مفاصا حساب مالیاتی خود را ارائه و تمبر قانونی تمدید پروانه ابطال کند.
- ۸- کارشناس رسمی موظف است در موضوعاتی اقدام به کارشناسی کند که طبق پروانه، صلاحیت آن را داشته باشد، یعنی دارای صلاحیت ذاتی باشد در غیر اینصورت مسؤول است.
- ۹- کارشناس رسمی مکلف است در صورت ارجاع مقام ذیصلاح، در سال سه نوبت بدون مطالبه حق الزحمه اظهار نظر کارشناسی کند.
- ۱۰- کارشناس رسمی مکلف است در امور ارجاعی در صورت وجود جهات رد، موضوع را به صورت کتبی اعلام و از انجام کارشناسی امتناع کند در غیر اینصورت متخلف محسوب شده و به مجازات انتظامی قانون کارشناسان رسمی دادگستری محکوم می شود.
- ۱۱- کارشناسان رسمی برای اخذ پروانه باید در جلسه ای که طبق ضوابط تشکیل می شود حضور یافته و سوگند یاد کنند.
- ۱۲- دستمزد کارشناس رسمی طبق تعرفه ای است که با پیشنهاد شورای عالی کارشناسان و به تصویب رئیس قوه قضائیه می رسد.
- ۱۳- کارشناس رسمی باید دارای دفتر منظمی بوده و نامه های مربوط به کارشناسی را در آنجا بایگانی نماید.

سیروس پاک فطرت

کارشناس رسمی دادگستری در رشته امور اداری و استخدامی

صدور رأی به ایشان کمک می کند.

کارشناسی را نمی توان تنها به عنوان یک شغل یا حرفه به حساب آورد بلکه کارشناسی نوعی رسالت و وظیفه در قبال جامعه و ایجاد شناخت و آگاهی است. با عنایت به توجه محاکم قضایی و مراجع تصمیم گیر به نظریه کارشناس و همچنین مطابق ماده ۲۶۲ آئین دادرسی مدنی و ماده ۱۹ قانون کانون کارشناسان رسمی دادگستری، نظریه کارشناسی باید دارای سه ویژگی باشد: صریح، موجه و مستدل.

می توان گفت که کارشناسی وظیفه ای خطیر و رسالتی است که بر دوش کارشناس قرار داده شده و ضمن تأثیرات فردی، دارای تبعات اجتماعی نیز می باشد.

گروه های تخصصی کارشناسان رسمی در ۱۱ گروه و ۷۴ رشته طبقه بندی شده اند که هر کدام تحصیلات خاصی را در بر می گیرند. در رشته تخصصی امور اداری و استخدامی، نقش رسالت اجتماعی که در سطور بالا به آن اشاره گردید بسیار پر رنگ بوده و تبعات و نتایج نظر کارشناس بر تحول ساختار یک فرد، اداره، سازمان و حتی جامعه حائز اهمیت است و می تواند تأثیرات مثبت بسیاری را در روند آتی رده های ذکر شده ایفا نماید. البته در رشته امور اداری و استخدامی علی رغم مشکلات بسیار در زمینه اشتغال و استخدام و مسائل اداری، هنوز تعداد پرونده های ارجاع شده به کارشناسان بسیار کم می باشد که نشان از عدم اطلاع و اطلاع رسانی در رابطه با این رشته به مراجع ذی ربط و تصمیم گیر است. در حالیکه در صورت اطلاع رسانی مناسب و ارجاع، کارشناسان این رشته نیز می توانند تصمیم سازان مناسبی جهت تصمیم گیری مراجع مورد نظر باشند.

در پایان می بایست از پیگیری ها و اقدامات ریاست محترم کانون و هیئت مدیره تقدیر و تشکر نمایم. امید است که کارشناسان محترم با رعایت مستمر اخلاق حرفه ای، مطالعه و استفاده از دانش روز، التزام عملی به سوگند و همچنین احراز ویژگی های لازم جهت اظهار نظر کارشناسی در حفظ و ارتقا جایگاه و رسالت کارشناسی و کانون کارشناسان دادگستری بکوشند و اعتماد عمومی به این نهاد تأثیرگذار را همواره ارتقا دهند.

نقش شناخت در زندگی، مهم است آنچنان که علامه مطهری می فرماید: مسأله شناخت و بررسی امکان شناخت های مختلف برای انسان بسیار ضروری است؛ انسانی که ارج و مقام خود را مدیون علم و آگاهی است بسیار خسران خواهد دید اگر ابزارها و زمینه های متنوع و عمیقی از شناخت و آگاهی را نشناسد و از آن ها استفاده ننماید.

دگرگونی های ایجاد شده در تمامی ابعاد زندگی بشر به خصوص در دهه های اخیر، روابط مختلف انسانی از قبیل روابط اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و هنری را بسیار پیچیده و مملو از پدیده های نوظهور و بدیع نموده است که پرداختن به همه آنها و تجزیه و تحلیل مسائل مربوطه را توسط یک عده خاص ناممکن گردانیده است. به دنبال این دگرگونی ها بود که جامعه بشری ناگزیر به تخصصی نمودن امور گردید. گستردگی علوم و پیشرفت غیر قابل تصور شاخه های مختلف علم و گرایش هر چه بیشتر به تخصصی شدن رشته های علمی به این نتیجه منتهی گشت که حتی گذراندن یک عمر طولانی نیز نمی تواند اشخاص را قادر سازد در چندین و حتی یک زمینه از مسائل مختلفی که جامعه امروزی در دهه های اخیر با آنها درگیر بوده دارای تخصص و صاحب نظر شود، لذا نیاز به تربیت و تعلیم اشخاص مختلف که در زمینه های مختلف از علوم متفاوت دارای تخصص بوده و صاحب نظر باشند هر روز بیشتر احساس می گردد. از جمله مواردی که می توان آن را تأییدی بر این نیاز تلقی نمود و از اهمیت ویژه ای برخوردار است نیاز به نظریه های کارشناسی در مراجع صدور قرار کارشناسی و یا در مراجع مختلف تصمیم گیری می باشد.

در کشور ما هر ساله چند میلیون پرونده مورد بررسی قرار می گیرد برای ایجاد آگاهی و شناخت بیشتر قاضی یا مراجع تصمیم گیرنده، از ابعاد مختلف آن پرونده، نیاز به رای و نظر کارشناسی وجود دارد. کارشناس رسمی در مورد هر پرونده به بررسی ابعاد گوناگون آن و انجام انواع تحقیقات لازم می پردازد و با کسب اطلاعات لازم، تمامی ابهامات موجود در پرونده را برای قاضی و یا مرجع تصمیم گیر رفع نموده و در

یک پیشنهاد

رتبه بندی فنی به جای صلاحیت فنی کارشناسی

مهندس مسعود عرفانی

کارشناس رسمی دادگستری در رشته کشاورزی و منابع طبیعی

شرایط عمومی تشویقی و شرایط اختصاصی انجام پذیرد.

الف) شرایط عمومی - تشویقی:

- ۱- اجازه کارشناسی در تمام صلاحیت های فنی ویژه هر رشته کارشناسی؛ در هر گروه کارشناسی بسته به نوع لیسانس و رشته کارشناسی پذیرفته شده و تجربه کارشناس
- ۲- اجازه کارشناسی منحصرأ در حوزه جغرافیایی هر گروه - پایه
- ۳- ارتقاء از هر گروه پایه به گروه - پایه بعدی مستلزم موارد زیر خواهد بود:
 - ۱-۳- گرفتن گواهی خبرگی از سه تن کارشناس گروه پایه بالاتر یا یک تن از کارشناسان بالاترین رتبه ها
 - ۲-۳- شرکت در آزمون خبرگی و گرفتن نمره حداقل ۱۴
 - ۳-۳- شرکت در مصاحبه خبرگی و گرفتن نمره حداقل ۱۴
- ۴- نداشتن محکومیت انتظامی قطعی در هر گروه پایه فعلی، مدت انتظار در گروه - پایه بعدی را به نصف کاهش بدهد.
- ۵- تحصیلات تکمیلی دانشگاهی؛ به ازاء هر سال تحصیلات تکمیلی دانشگاهی مدت انتظار در گروه - پایه بعدی به مدت شش ماه کاهش یابد.
- ۶- تعداد کارشناسی؛ به ازاء هر یکصد فقره کارشناسی در هر گروه - پایه مدت انتظار در گروه پایه بعدی به مدت شش ماه کاهش یابد.
- ۷- مشارکت در انتخابات و مجامع عمومی کانون؛ به ازاء هر بار مشارکت در انتخابات کانون ها و یا شرکت در هر کدام از مجامع عمومی و فوق العاده کانون ها، یک ماه از مدت انتظار در گروه - پایه بعدی کاهش یابد.
- ۸- شرکت در دوره های فنی؛ به ازاء هر ماه شرکت در دوره های فنی و یا شرکت در دوره ها و ورکدهایی ها و همایش های یک یا چند روزه مرتبط با رشته کارشناسی، یک ماه از مدت انتظار در گروه - پایه بعدی کاسته شود.
- ۹- واریز دستمزد کارشناسی به حساب کانون؛ به ازاء هر یک میلیون تومان دستمزد کارشناسی واریز شده به حساب کانون یک ماه از مدت انتظار هر گروه - پایه کاسته شود.

کاربرد سیستم ها ابدی نیست و با پیشرفت فن آوری و گوناگونی نیازها بازنگری در سیستم های اجرایی ضروری به نظر می رسد. با پدید آمدن تغییرات، سیستم ها روزآمد شده و توانایی اجرایی متناسب با نیازها در آن ها پدیدار خواهد شد. سیستم صلاحیت فنی کارشناسی در شرایط کنونی نیز نمی تواند نیازهای اجرایی را برآورده کند. در این راستا، نگارنده برای آگاهی همکاران گرامی و بررسی بازخورد نظرات و پیشنهادات آنان، متن حاضر را به عنوان پیشنهاد تدوین کرده است که در ادامه تقدیم حضور خوانندگان محترم می شود:

اغلب در محاکم دادگستری و دادگاه ها و شوراهای حل اختلاف این گونه تصور می شود که کارشناسان هر رشته کارشناسی بایستی دارای تمامی صلاحیت های فنی در آن رشته باشند. هر چند که در کتاب اسامی کارشناسان؛ صلاحیت های فنی آنان نوشته شده است، اما در ارجاع کارشناسی، صلاحیت فنی به ندرت مورد توجه و امعان نظر قرار گرفته می شود و قرار کارشناسی بر اساس برداشت و انتظار و استنباط قضات محترم صادر می شود، بعضاً ممکن است کارشناس در اجرای قرار کارشناسی با محدودیت صلاحیت فنی مواجه بوده اما از ابراز آن خودداری نماید که پس از اظهار نظر، منجر به طرح شکایت انتظامی از کارشناس و افزایش حجم پرونده های تخلفات انتظامی در کانون ها شود برای رفع این نقیصه سیستم رتبه بندی کارشناسی به جای سیستم صلاحیت فنی پیشنهاد می گردد تا صاحب نظران و اساتید معظم و کارشناسان کار آزموده با کاوش و کنکاش بیشتر این سیستم را با چکش تجربه صیقل داده و آبدیده نمایند تا توانایی اجرا یابد.

شمه ای از آنچه مدنظر است این است که؛ پنج رتبه فنی یک تا پنج و پنج گروه فنی یک تا پنج و ده پایه فنی یک تا ده همراه با ده کد کارشناسی بیست تا دویست در نظر گرفته شود تا ارتقاء رتبه فنی کارشناسی بر مبنای

نگارنده برای بررسی باز خورد نظرات و پیشنهادات همکاران گرامی متن حاضر را به عنوان پیشنهاد تدوین کرده است.

کارشناسی فنی علاوه بر داشتن تخصص و تحصیلات عالی، کارآزمودگی و تجربه است بنابراین افزون بر شرایط عمومی رتبه بندی، بایستی شرایط اختصاصی نیز وجود داشته باشد تا اعطاء رتبه یا گروه - پایه بر اساس شرایطی باشد که به تدریج و با گذشت زمان کارشناس را با چگونگی کارشناسی آشنا و کارآزموده می کند، بدین سبب سیستم رتبه بندی بر مبنای گروه - پایه پیشنهاد می شود تا بر حسب تجربه و کارآزمودگی در هر رتبه، گروه - پایه متناسب به کارشناس اعطاء شود. بر این اساس پنج رتبه با پنج گروه و ده پایه به شرح جدول زیر پیشنهاد می شود:

۱۰- زمان انتظار ارتقاء؛ مدت زمانی که صرف احراز گروه - پایه بعدی می شود، در صورت موفقیت در آزمون و مصاحبه و پذیرفته شدن به عنوان زمان انتظار گروه - پایه بعدی احتساب شود.

آزمون و مصاحبه در زمینه تجربی و کارشناسی های انجام شده در گروه - پایه قبلی، صورت گرفته و نیم نگاهی هم به گروه - پایه بعدی خواهد داشت تا تجارب آموخته شده در محک آزمون قرارگیرد و زبده گی و کارآزمودگی باعث ارتقاء رتبه یا گروه - پایه کارشناسی شود.

ب) شرایط اختصاصی :

از آنجا که کارشناسی بر پایه تجربه است و رکن اصلی

جدول رتبه بندی فنی کارشناسان بر مبنای سیستم گروه - پایه:

رتبه	گروه	پایه	کد کارشناسی	مدت انتظار	حوزه جغرافیایی مجاز	سقف مبلغ مجاز ارزیابی و تعیین خسارت و اجرت المثل و غیره
۵	۵	۱۰	۲۰۰	۳ سال	شهرستان اولیه	تا یک میلیارد ریال
	۵	۹	۱۸۰	۳ سال	منطقه‌ای شامل چند شهرستان نزدیک به شهرستان اولیه	تا دو میلیارد ریال
۴	۴	۸	۱۶۰	۳ سال	ناحیه‌ای شامل چند منطقه نزدیک به شهرستان اولیه	تا سه میلیارد ریال
	۴	۷	۱۴۰	۲ سال	استانی	تا پنج میلیارد ریال
۳	۳	۶	۱۲۰	۲ سال	استانی	تا ده میلیارد ریال
	۳	۵	۱۰۰	۱ سال	استانی	تا پانزده میلیارد ریال
۲	۲	۴	۸۰	۱ سال	چند استانی	تأیید و پنج میلیارد ریال
	۲	۳	۶۰	۱ سال	چند استانی	تا پنجاه میلیارد ریال
۱	۱	۲	۴۰	۱ سال	کشوری	بدون محدودیت
	۱	۱	۲۰	همیشگی	کشوری - جهانی	بدون محدودیت

نقش و جایگاه ویژه کارشناس در جرائم فنی

دکتر فتاح جعفری زاده

کارشناس رسمی دادگستری در رشته لوازم خانگی و اداری

چکیده

در نظام عدالت کیفری ایران ادله اثبات جرم در جرائم مختلف متفاوت می باشد به طوری که در جرائم حدی، ادله اثبات جرم احصاء شده و مشخص بوده، قاضی در اداره ی دیگر دلایل و امارات مخیر نمی باشد. در سایر جرائم برای کشف حقیقت علاوه بر دلایل اثبات کننده جرم، نظریه کارشناسی نیز به عنوان اماره قضایی و در برخی موارد به عنوان اماره قانونی مورد استفاده قاضی و طرفین دعوی قرار می گیرد. دلایل حصری اثبات جرم در امور کیفری عبارتند از: اقرار، شهادت، سوگند و علم قاضی که با توجه به ماده ۱۶۲ قانون مجازات اسلامی این دلایل علاوه بر حصری بودن، موضوعیت نیز دارند. حال سؤال این جاست که با توجه به قوانین کیفری که نظریه کارشناس را در زمره دلایل اثبات کننده امر کیفری ندانسته و آن را به عنوان اماره قضایی یا قانونی در صورتی که موجب علم قاضی شود قابل استناد دانسته است و نظریه کارشناس طریقت داشته و نه موضوعیت، آیا در جرائم فنی و تخصصی نیز نظریه کارشناس در حد اماره و آن هم در صورتی که موجب علم قاضی و اقناع وجدانی وی گردد قابل استناد می باشد؟ و یا به عبارتی نظریه کارشناسی در جرائم فنی طریقت دارد یا موضوعیت؟ در این مقاله در پی پاسخ گویی به این سئوالات به این نتیجه خواهیم رسید که در جرائم فنی و تخصصی نظریه کارشناس نه تنها اماره محسوب نمی شود بلکه در حد دلیل اثبات جرم به حساب می آید، همچنین نه تنها طریقت نداشته بلکه کاملاً موضوعیت خواهد داشت و چنانچه قاضی از آن چشم پوشی نموده و ترتیب اثر ندهد حکم صادره فاقد وجاهت قانونی خواهد بود .

تبیین موضوع:

در نظام های پیشرفته حقوقی، برای دادرسی عادلانه و منصفانه لازم است که اصول حقوقی در فرایند تعقیب مجرم لحاظ شود. فرایند تعقیب نیز به عنوان یکی از اصول نوظهور در دادرسی های کیفری مورد توجه نظام قضایی فرانسه قرار گرفته است. براساس این اصل مدعی خصوصی یا شاکی می تواند براساس شرایطی دعوی عمومی را همراه با دعوی خصوصی اقامه کند. در رسیدگی های قضایی، اعم از مدنی و کیفری، دلایل اثباتی نقش اساسی و محوری دارند؛ زیرا حق بدون دلیل اثبات کننده آن فاقد ضمانت اجرایی رسمی است و تمتع از آن به خواست طرف مقابل بستگی دارد و تنها، حق اثبات شده حق واقعی است؛ بر اساس اصولی همچون اصل برائت که در قانون اساسی اکثر کشورها و نیز اعلامیه جهانی حقوق بشر به تصریح ذکر شده است و همچنین اصل قانونی بودن حقوق جزا که امروزه مشخصه همه نظام های عدالت کیفری به شمار می رود، بدون دلایل اثبات جرم امکان اعمال مجازات وجود ندارد. اثبات قضایی با اثبات در سایر موارد تفاوت های بسیار دارد؛ از جمله اینکه در اثبات قضایی بر خلاف سایر موارد، طرق و وسایل اثبات محدود و معین است. همچنین ممکن است مابین واقعیت قضایی با واقعیت خارجی تطابقی وجود نداشته باشد. بر اساس تقسیم و دسته بندی معروف در فقه؛ جرایم به حدود، قصاص، دیات و تعزیرات تقسیم شده اند. در همه این اقسام در فقه به صورت کلی و نه در هر یک از آنها، اقرار، شهادت، سوگند و یا قسامه و علم قاضی، اثبات کننده جرم به شمار آمده است. در کل، در شمار ادله اثبات جرم که در فقه ذکر شده است، چیزی به اسم کارشناسی و نظر اهل خبره

۱- بر اساس ماده ۱۴ قانون مجازات اسلامی مجازات ها به چهار دسته حد، قصاص، دیه و تعزیرات تقسیم می شوند و منظور از جرائم حدی جرمی است که اولاً سبقه شرعی داشته و ثانیاً نوع و میزان مجازات آن توسط شارع مشخص شده و قاضی در تعیین نوع و مجازات مختار نخواهد بود و ثالثاً نحوه اثبات آن از پیش تعیین شده می باشد.

در جرائم فنی و تخصصی نظریه کارشناسی نه تنها اماره محسوب نمی شود بلکه در حد دلیل اثبات جرم به حساب می آید.

بررسی می شود. رکن قانونی که در واقع همان تصمیم قانونگذار برای جرم انگاری رفتار مجرمانه می باشد قبلاً توسط قانونگذار تبیین و تصویب شده است و قاضی تنها موظف است رفتار مرتکب را با ماده قانونی تطبیق داده و در صورت مطابقت، با توجه به سایر ارکان، جرم نظر خود را ابراز نماید. در جرائم فنی و تخصصی با توجه به محدودیت علم و اطلاع قاضی نسبت به جرائم فنی و تخصصی نظیر جرائم پزشکی و یا جرائم سایبری و یا جرائم ناشی از سوانح ترافیکی که منجر به مصدومیت یا فوت شخص ثالث می شود و همچنین بی اطلاعی قاضی در خصوص رکن مادی جرم و اینکه رفتار مرتکب چگونه صورت گرفته و رفتار ارتكابی از مصادیق رکن قانونی می باشد یا خیر، ناگزیر بایستی از کارشناس و یا اهل خبره کمک بگیرد. در چنین مواقعی است که نظر و جایگاه کارشناس اهمیت می یابد و نظریه کارشناسی از نقش اماره ایی به دلیل ارتقاء می یابد و از طریقی به موضوعیت تبدیل می گردد. قاضی در جرائم فنی نیز ناخودآگاه بررسی رکن مادی جرم را به کارشناس محول می نماید. به عبارتی در صدور حکم توسط قاضی لزوماً نظریه کارشناس مورد استناد قرار خواهد گرفت و در این نوع جرائم قاضی در صورت عدم اقناع وجدانی نیز نمی تواند از نظر کارشناس چشم پوشی نماید زیرا در این جرائم همانگونه که بحث شد کارشناس در واقع رکن قانونی جرم را بررسی می کند و نتیجه را به مقام قضایی منعکس می نماید.

به عنوان دلیل مستقل و جدای از سایر ادله اثباتی مانند شهادت و علم قاضی وجود ندارد. اما در حقوق معاصر ترتیب و تعداد دلایل اثبات کننده جرم متفاوت است. امروزه با توجه به پیشرفت های روزافزون در عرصه های علوم مختلف و به تبع آن پدیدار شدن جرائم نوین و فنی نظیر جرائم ناشی از سوانح ترافیکی، جرائم (قصور) پزشکی، جرائم رایانه ای و سایبری، در حین رسیدگی کیفری، نقش کارشناسی و در اصطلاح فقهی، نظر اهل خبره نه تنها دلیل اثبات کننده جرم به حساب آمده است، بلکه هر روز نمود و نقش برجسته تری را ایفا می نماید. در نظام های کیفری معاصر ادله علمی و نظر کارشناس نقش محوری دارد، به گونه ای که از آن به عنوان یک دوره و نظام مجزا و بعد از نظام دلایل معنوی نام برده اند. رویه محاکم ایران در امور کیفری، ارجاع به کارشناسی در امور تخصصی بوده است، اما مسئله اساسی این است که جایگاه کارشناسی و نظر اهل خبره در اثبات اتهام کیفری و جرم، در فقه اسلامی و بر مبنای آن در قوانین کیفری ایران که برگرفته از فقه است، کجاست؟ آیا بر اساس فقه می توان برای نظر کارشناس و نظر اهل خبره به صورت مستقل و جدای از سایر ادله، قدرت اثباتی قائل شد؟ با توجه به اینکه برای اثبات جرم لازم است ارکان ثلاثه جرم تحقق یابد و قاضی محکمه به علم و اقناع وجدانی برای صدور حکم محکومیت اقدام نماید. ارکان سه گانه جرم که همان رکن قانونی، مادی و معنوی می باشد توسط قاضی

سرقفلی یا امتیاز تجاری؟

مهندس علی اکبر ادیسی
کارشناس رسمی دادگستری در رشته راه و ساختمان

سرقفلی فقط مخصوص مکان های تجاری است و املاک غیر تجاری را شامل نمی شود.

بررسی های حقوقی روابط مالک و مستاجر و تنظیم اجاره نامه در ذیل ذکر می گردد:

چنانکه ملاحظه می گردد، مادام که قراردادی در باب اجاره اعم از رسمی - عادی یا حتی شفاهی بین دو طرف مالک و مستاجر تنظیم نشود، نسبت به ایجاد سرقفلی و حق کسب و پیشه و تجارت مورد اجاره و همچنین ارکان تشکیل دهنده آن بحثی به میان نمی آید. اما در صورت بسته شدن قرارداد، آن را اجاره نامه می نامند؛ عقد اجاره از عقود معین اسلامی است.

در اماکن تجاری بر اساس موازین قرارداد استیجاری و با وجود مستاجر حق سرقفلی یا کسب و پیشه تحقق پیدا می کند. در این مورد باید گفت سرقفلی و حق کسب و پیشه تجاری از متعلقات اجاره است و مادام که ملکی به مستاجر (خریدار سرقفلی) واگذار نشده باشد، در ارزش گذاری آن بحث سرقفلی مطرح نیست و فقط ارزیابی بسته به امتیاز تجاری محل انجام می شود.

باید به این نکته توجه کرد که سرقفلی فقط مخصوص مکان های تجاری است و املاک غیر تجاری را شامل نمی شود، این واگذاری بنا به مصداق تعریف اولیه سرقفلی، به معنای

ارائه این مقاله به منظور جلوگیری از تالی فاسد و استنباط های حقوقی مختلفی است که با بکارگیری اشتباه واژه سرقفلی حادث می شود. همچنین با بکارگیری واژه امتیاز تجاری به جای کلمه سرقفلی آشنا می شویم. در ابتدا باید به این نکته اشاره کرد که امتیاز تجاری یا ارزش تجاری در مواردی به کار می رود که املاک تجاری یا مختلط تجاری به شکل تخلیه بوده و دارای مستاجر نیستند.

باید دانست که به طور کلی در املاک تجاری، سرقفلی در صورت وجود مستاجر مطرح می شود و بدون حضور مستاجر، این کلمه معنا و مفهومی ندارد.

اطلاعات درج شده در این نوشتار علاوه بر کاربرد در ارزیابی های کارشناسی می تواند در مواردی نظیر تکمیل فرم های مورد بهره برداری بانک ها، شهرداری ها و ضمان و وثائق ارائه شده در قراردادهای کارشناسی صادره مورد استفاده واقع شود.

نکاتی چند در رابطه با مفهوم حق کسب و پیشه تجاری، سرقفلی و موارد اسقاط حق کسب و پیشه تجاری و تفاوت آن ها با سرقفلی، اصطلاحات و مفاهیم به کار برده شده در

بدون معیار و رویه نمی توان در ارائه گزارش های کارشناسی " وحدت نظر " داشت.

تولیدات آن وابسته است و اساساً مربوط به تلاش و موفقیت مستاجر در محل کسب است و ارتباط مستقیم محل و میزان سرقفلی در آن کم رنگ تر است. همچنین سرقفلی از جمله حقوق معلق تلقی می شود، چون تعهد در ایجاد آن بستگی به منافع مورد اجاره و صور مختلف آن به خصوص تخلیه یا واگذاری مورد اجاره دارد که غالباً نیز ربطی به فعالیت مستاجر ندارد. چنانکه می دانیم ملک تجاری واگذار شده به مستاجر، دو امتیاز برای مالک به همراه دارد؛ یکی مالکیت ملک و دیگری مالکیت منافع که همان سرقفلی است، لذا در تعیین مقدار سرقفلی در ابتدای امر واگذاری ملک تجاری، این خواسته دخیل نیست و داوطلب اجاره، اختیار قبول یا رد آن را دارد.

این نکته نیز حائز اهمیت است که سرقفلی قابل وثیقه و ضمان نیست، ولی قابل توقیف است.

نتیجه: به نظر می رسد قید ارزش امتیاز تجاری به جای ارزش سرقفلی در فرم های و نائق بانک ها و غیره، قبل از احراز وجود مستاجر از جاهت بیشتری برخوردار باشد. در ارزیابی املاک تجاری فاقد مستاجر، به جای گزینه سرقفلی می بایست امتیاز تجاری برای مالک محاسبه شود.

حق تقدم بازرگانان و یا کاسب ها جهت تقدم در اجاره و شهرت جمع آوری مشتری نسبت به محل است. به بیان دیگر دستیابی صاحبان املاک تجاری به محل تجاری ثابت و پیدایش حق سرقفلی و حق کسب و پیشه و تجارت، موجب دستیابی آنان به وجوهی علاوه بر مال الاجاره هم هست. در اصطلاح عامیانه، حق سرقفلی به طور عام بکار گرفته می شود و جایگاه کاری آن در قانون روابط مالک و مستاجر مصوبه سال ۱۳۷۶ تعیین شده که به طور خلاصه عرف رایج بین مردم شامل ایجاد حق امتیاز تجاری (در مورد ارزیابی املاک تجاری به صورت تخلیه بدون واگذاری به مستاجر) و ارزش سرقفلی (با توجه به وجود مستاجر) در ارزیابی ها می شود.

آن چه مسلم است سرقفلی یک پدیده اقتصادی است که به مالک (موجر) تعلق گرفته و در ذات ملک است و می تواند بصورت امتیاز تجاری و به طریق صحیح شرعی قابل انتقال به مستاجر باشد.

از دیگر موارد قابل تأمل در این مبحث این است که سرقفلی قائم به آدرس محل تجاری است، درحالی که حق کسب و پیشه تجارت، به اشتها شغلی مستاجر یا نوع

نظریه کارشناسی، گامی در راستای احقاق حق یا اشتغال؟

مهندس حسن فیاض پور
کارشناس رسمی دادگستری در رشته مهندسی آب

با این مقدمه و با توجه به ضرورت امر کارشناسی، پی خواهیم برد که دستگاه قضایی و نظام قانون گذاری کشور چرا ناگزیر به تصویب قانونی تحت عنوان « قانون کارشناسان رسمی دادگستری » در سال ۱۳۸۱ شده است. در قانون یاد شده و در ماده ۱۷ آن کارشناسان رسمی را به هنگام اخذ پروانه کارشناسی ملزم به سوگندی می نماید که اساس و مبنای کار کارشناس است تا بدینوسیله نظریات کارشناسی وی جزء امارات قضایی قرار گرفته و محاکم قضایی بر اساس رای دیوان عالی کشور در سال ۱۳۴۶ ملزم به توجه به آن و اثرگذاری آن در آراء صادره باشند.

متن سوگندنامه:

« به خداوند متعال سوگند یاد می کنم در امور کارشناسی که به من ارجاع می گردد:

۱- خداوند متعال را حاضر و ناظر دانسته

۲- به راستی و درستی نظر خود را اظهار نمایم

۳- اغراض شخصی خود را در آن دخالت ندهم

۴- تمام نظر خود را نسبت به موضوع کارشناسی اظهار نمایم و هیچ چیز را مکتوم ندارم

۵- برخلاف واقع چیزی نگویم و ننویسم

۶- رازدار و امین باشم »

با ادراک در معانی و مفاهیم فراهای شش گانه این سوگند نامه به خوبی در می یابیم که کارشناسی پیش از آن که یک شغل محسوب شود دارای رسالت است، همان گونه که در معلمی معنای ژرف دیگری یعنی «شغل انبیاء» مدنظر است و خداوند متعال پیامبران و معصومین را نه برای انجام یک شغل و کار که برای رسالتی در هدایت جامعه به سوی راستی و درستی مبعوث و مامور نموده است، امر کارشناسی نیز کمک به احقاق حق و حرکت جامعه به راستی و درستی است. زیرا نظام قضایی بتواند حق را از ناحق تشخیص دهد و اجرای عدالت را در جامعه ساری و جاری نماید، ناگزیر به استفاده از نظریات کارشناسی در کنار سایر ادله اثبات دعوی است.

اینجاست که کارشناسان رسمی دادگستری افتخار دارند گامی هرچند کوچک در راستای احقاق حق و اجرای عدالت برداشته باشند و از این رهگذر در آمدی نیز کسب کنند؛ لیکن کسب در آمد مؤخر بر ماهیت معنوی و تکلیف انسانی و خدایی است که بر عهده کارشناس نهاده شده است.

ان شاءالله که در این راه ثابت قدم و استوار بمانیم.

بدون تردید قرار گرفتن نظریه کارشناسی در بسیاری از دعاوی حقوقی، کیفری و جزایی، سیاسی و امنیتی و امثال آن صرفاً برای ایجاد اشتغال جهت عده ای به عنوان کارشناس در نظام و ساختار تشکیلاتی، اداری و تصمیم گیری در عرف جامعه رقم نخورده است. از آنجا که ضرورت امر کارشناسی در تمام شئون زندگی بشر مشهود است، بکارگیری کارشناس صاحب نظر در امور، معلول آن خواهد شد.

در نظام قضایی نیز از آن جهت که علم قاضی نمی تواند به تمام امور و پیچیدگی های خاص امور مختلف احاطه داشته باشد؛ استفاده از نظریه کارشناس را از دیرباز در دستور کار خود قرار داده است، به گونه ای که در ماده ۱۹۴ قانون آیین دادرسی مدنی، دلیل را امری می داند که اصحاب دعوی برای اثبات یا دفاع از دعوی به آن استناد می کنند. این قانون در مقام شمارش و محصور نمودن ادله اثبات دعوی نیست، اما قانون مدنی در ماده ۱۲۵۸ به صراحت ادله اثبات دعوی را اقرار، اسناد کتبی، شهادت شهود، امارات و قسم می داند. هرچند در اینجا قانون گذار به صراحت به تعریف یا ذکر امر کارشناسی نپرداخته است و جایگاه و تاثیر آن را در اثبات دعوی روشن و مشخص نکرده است، لیکن با این تعریف روشن می شود که نظریه کارشناسی برای این که جزء ادله اثبات تلقی شود، ناگزیر باید در زمره امارات (جمع آماره) قرار گیرد که منظور ما پرداختن به شق دوم آماره یعنی « آماره قضایی » است. آماره قضایی یعنی اوضاع و احوالی که صحت اظهارات یکی از اصحاب دعوی را تأیید می نماید و زمانی این آماره حجت می یابد که قوی و موجه باشد. لذا نظریه کارشناسی با این تعریف در صورتی که مفهوم خاص خودش را (که در ادامه با توجه به قانون کارشناسان رسمی دادگستری ذکر خواهیم نمود) بیابد در زمره امارات قضایی قرار می گیرد.

نظریه کارشناسی، نوشته ای مطابق قانون است که براساس اصول علمی و فنی مرتبط با موضوع کارشناسی تنظیم و به دادگاه یا مراجع دیگر تقدیم می گردد.

به عبارت دیگر و با عنایت به رأی شماره ۲۱۱۴ مورخ ۱۳۴۶/۰۹/۲۲ دیوان عالی کشور که بیان می دارد « هر نوشته ای که حکایت از اوضاع و احوال و اماراتی می نماید که به موجب قانون مدنی مکمل شهادت و شهود و قابل استناد است و باید طرف توجه واقع گردد و نمی شود بدون ذکر دلیل آن را ملغی از اثر قرار داد » آماره قضایی بودن کارشناسی در نظام حقوقی ایران قابل احراز است.

ارزیابی وضعیت توسعه فضای سبز شهری شیراز

مهندس علیرضا پاک فطرت
کارشناس رسمی دادگستری در رشته راه و ساختمان

بوستان کوهستانی دراک

پیامبر اکرم (ص): نگاه کردیم به سبزه زرد و آب جاری چشم راقوت مردهد

است. در حقیقت فضای سبز شهری شالوده توسعه پایدار شهر است و با کارکردها، فعالیت ها و خدمات زیست محیطی متنوع خود کیفیت زندگی شهری را ارتقا می بخشد. از این رو امروزه اهمیت فضای سبز شهری در عرصه برنامه ریزی شهری به خوبی شناخته شده و مورد تاکید قرار گرفته است. موقعیت پارک ها و نیز میزان سطوح اختصاص یافته به آن ها در فضاهای شهری به جهت تاثیری که بر محیط طبیعی و کیفیت زندگی شهری و نیل به توسعه پایدار دارند، ارزش بررسی گسترده دارند. لذا فراهم سازی بستری مناسب جهت ارزیابی و سنجش شاخص های فضای سبز در ارتباط با توسعه پایدار در فرایند برنامه ریزی و توسعه به ویژه توسعه شهری کلان شهرهایی از جمله شیراز لازم و ضروری است. کارشناسان رسمی امروزه باید حافظ منافع مردم خصوصا ساکنین در شهرها باشند و به مسایل زیست محیطی توجه خاص نمایند. همچنین در قیمت گذاری املاک خصوصا املاک مسکونی باید میزان فضای سبز این املاک را در نظر بگیرند. کارشناسان باید به این نکته توجه کنند که تعداد درخت هایی که در محوطه و یا حیاط ملک است بسته به نوع درخت و عمر درخت در قیمت گذاری املاک موثر است. از دیگر مواردی که باید در قیمت گذاری مدنظر کارشناسان باشد، موقعیت ملک از نظر دسترسی به پارک است که دارای اهمیت است. زیرا هر چه ملک به پارک نزدیک تر باشد می تواند ارزش بیشتری پیدا کند. اما متأسفانه بعضی از کارشناسان امروزه بیشتر به ظاهر و نمای ساختمان ها توجه می کنند اما به مسایل زیست محیطی و فضای سبز و هم جواری املاک به پارک ها امعان نظری ندارند.

فضای سبز شهری به عنوان بخشی از فضاهای باز شهری، نه تنها واجد ارزش اکولوژیکی طبیعی است بلکه خدمات اجتماعی و روانی بسیاری را ارائه می کند و به دلیل نقش مهمی که در برقراری تعاملات اجتماعی و گذران اوقات فراغت برای اقشار مختلف جامعه ایفا می کند، ارزشمند است. با توجه به عملکردهای متنوع این گونه فضاها، یکی از ضرورت های مدیریت و توسعه آگاهانه فضای سبز شهری، داشتن اطلاعات روزآمد و ارزیابی صحیح از وضعیت کمی و کیفی ابعاد مختلف آن در مقایسه با استانداردهای موجود می باشد. نتایج تحقیقات نشان می دهد که پارک های موجود در مناطق شهری شیراز دارای نقاط ضعفی از جمله عدم برنامه ریزی مکانی صحیح و در نتیجه توزیع فضایی نامناسب، دسترسی نامطلوب و عدم هماهنگی سرانه با جمعیت ساکن و تراکم آن می باشد. به سهم هر یک از افراد شهر از کاربری های شهری، سرانه گفته می شود که نوعی استانداردسازی جهت مشخص کردن میزان کاربری ها است. در برنامه ریزی شهری «سرانه ها» همواره برحسب نوع کاربری و نیازهای موجود برای آن تعیین می شوند. در تعیین فضای سبز، عمدتاً فضای سبز، خاص گذران اوقات فراغت در نظر گرفته شده و مفهوم سرانه فضای سبز تنها می تواند در مورد فضای سبزی به کار رود که برای گذران اوقات فراغت، بازی و تفریح تدارک دیده شده و عملکرد اجتماعی- روانی دارد.

فضای سبز شامل یک طیف گسترده و وسیع از پدیده های انسان ساخت همچون پارک ها، باغ ها و زمین های بازی تا چشم اندازهای طبیعی می باشد. از آن جایی که اکثر مردم شهر را به عنوان محل سکونت انتخاب می کنند، میزان فشار تحمیل شده بر فضای سبز در حال افزایش

کارشناسان رسمی امروزه باید حافظ منافع مردم خصوصا ساکنین در شهرها باشند و به مسایل زیست محیطی توجه خاص کنند.

از بدو تولد برنامه ریزی مدرن، استانداردها، معیارها و روش های بسیاری در قالب رویکردهای کمی برای سنجش وضعیت فضاهای سبز در سکونت گاه های شهری توسعه یافته اند. از جمله این رویکردها در این زمینه، رویکرد استاندارد مینا می باشد.

پیشینه رویکرد استاندارد مینا، برای تهیه پارک ها و فضاهای باز، به اوایل قرن بیستم، زمانی که اصلاح طلبان به ایجاد پارک هایی با حداقل موقعیت مکانی قابل پذیرش برای ساکنان شهر اقدام نمودند، باز می گردد.

در این میان، نظریه پردازان قابلیت های مختلفی مانند روش اندازه گیری مساحت، نسبت مساحت فضای باز، قابلیت دسترسی و روش اندازه گیری مکان مینا یا دسترسی مینا را ارائه کردند.

با مروری بر ادبیات مطرح مشخص گردید که شاخص های قابلیت دسترسی و سرانه الگوی توزیع فضایی به عنوان مهمترین معیارهای کمی ارزیابی فضای سبز و فضای باز در زمینه توسعه پایدار شهری قابل بررسی می باشند. بنابراین در این مساله، فرایند تحلیل معیارهای چندگانه با توجه به تعداد و ماهیت معیارهای در نظر گرفته شده و نیز کنترل یک طیف وسیع از داده هایی که دارای تنوع زمانی، مکانی و مقیاس باشند به منظور ارزیابی فضای سبز عمومی شهر شیراز مورد استفاده قرار می گیرد. در چند دهه اخیر توجه به مباحث مربوط به کیفیت زندگی و توسعه پایدار موجب شکل گیری تعداد زیادی از مطالعات در زمینه ارزیابی فضاهای سبز شهری موجود و ایجاد فضاهای سبز شهری جدید (به ویژه پارک ها) شده است. در این نوع از مطالعات، تحقیقات بسیاری در زمینه برنامه ریزی فضای سبز شهری با استفاده از معیارها و رویکردهای کمی و کیفی انجام شده است به گونه ای که مدل های ارزیابی و تصمیم گیری

چند معیاره، مهم ترین و مفیدترین ابزار محققان برای برنامه ریزی های آتی بوده اند. به طور متعارف، در اغلب مطالعات برخی شاخص های استاندارد نظیر نسبت پوشش فضای سبز، مساحت فضای سبز، الگوی توزیع و قابلیت دسترسی آن به عنوان معیارهای کمی برای ارزیابی فضای سبز شهری مورد استفاده قرار گرفته است.

برای مثال، در یکی از مطالعات انجام شده توسط "شاهانی" در سال ۲۰۱۲، با هدف افزایش کیفیت زیست محیطی شهرها با توجه به شاخص های توسعه پایدار و از طریق احداث مسیرهای سبز، معیارهای مورد نظر انتخاب و با استفاده از آن پتانسیل کریدورهای سبز منطقه ۳ شهر تهران ارزیابی شده اند.

در قیمت گذاری املاک خصوصا املاک مسکونی باید میزان فضای سبز این املاک را در نظر گرفته شود.

در این مطالعه سه معیار توریسیم و درآمد، قابلیت دسترسی و ارتباطات اجتماعی برای ارزیابی مسیرها یا کریدورهای سبز انتخاب و به دقت اندازه گیری شده اند. در نهایت یافته های این مطالعه نشان داده است که در توسعه پایدار شهری، نقش چند عملکردی مسیرهای سبز با معیارهای درآمد، قابلیت دسترسی و روابط اجتماعی مناسب در معابر مورد نظر احراز خواهد گردید. قابلیت دسترسی عبارت است از امکان دسترسی به هر فعالیت، ساختمان یا کاربری در شهر، به وسیله مردم یا حاملان کالا و اطلاعات که دلیلی برای مراجعت به آن جا دارند. دسترسی یکی از سنجه ها یا شاخص های کیفیت و کارایی عملکردی هر سکونت گاه است. ذکر این نکته نیز حائز اهمیت است که استفاده از این رویکرد برای ارزیابی فضای سبز تنها یک بخش از معادله است و می توان برای انجام ارزیابی جامع تر، مواردی غیر از استانداردها نظیر ترجیحات شیوه زندگی، گرایشات تفریحی و نظرات کاربران در زمان تلاش برای توسعه فضاهای سبز عمومی و برای تأمین پاسخ گویی به هر نوع

موقعیت ملک از نظر دسترسی به پارک دارای اهمیت است، زیرا هر چه ملک به پارک نزدیک تر باشد می تواند ارزش بیشتری پیدا کند.

توزیع فضای سبز مورد نیازشان خواهند داشت. همچنین پراکنش نامناسب پارک های بزرگ مقیاس (منطقه ای و شهری) نسبت به حجم جمعیت و حجم فیزیکی مناطق و شهر، باعث دسترسی نامطلوب و در نتیجه نیاز به جابه جایی بیشتر در سطح مناطق و شهر به ویژه مناطق شمالی و جنوبی برای دسترسی به پارک های مقیاس منطقه ای و شهری شده است. نتیجه این امر آن شده است که میزان برخورداری ساکنان شهر از فضای سبز عمومی در حداقل فاصله استاندارد تفاوت قابل ملاحظه ای داشته باشد. عدم هماهنگی سرانه با جمعیت ساکن و تراکم آن سبب برآورده نشدن نیازهای اجتماعی در سطح برخی مناطق شده است، به گونه ای که نواحی متراکم تر از حداقل فضای سبز عمومی بهره مند می باشند. ولی برخلاف آن چه در خصوص وضعیت موجود ذکر گردید، نحوه و میزان رشد و توسعه معیارهای سرانه و قابلیت دسترسی یکدهه اخیر (۱۳۸۰-۱۳۹۰)، به خوبی نشان می دهد که توسعه فضاهای سبز عمومی در راستای تطبیق میزان فضاهای موجود گذشته با حجم نیازهای امروز و برنامه ریزی مکانی مناسب این گونه فضاها برای دسترسی، کارایی و مطلوبیت و تحقق اهداف توسعه پایدار هرچند به میزان اندک در اکثر مناطق شهر شیراز قابل لمس و مشخص است. با توجه به وجود توانمندی های بالقوه در سطح شهر شیراز به ویژه در مناطق شمالی، جنوبی و پیرامونی شهر، می توان نیازهای فضای سبز را برای جمعیت رو به رشد شهری به صورت آگاهانه و مطلوب مرتفع نمود، ولی باید توجه کرد که نیازهای منطقه ای و محله ای شهروندان به فضای سبز یک نیاز روزانه و دائمی بوده و اهمیت آن کمتر از نیازهای شهری نیست. تاثیر وجود فضاهای مناسب در محله ها و مناطق از دیدگاه تندرستی، بهداشت محیط، سلامت روانی و حتی اجتماعی و اقتصادی قابل توجه است.

افزایش در تقاضای پارک را نیز در نظر گرفت. دیوید هاروی در کتاب «عدالت اجتماعی و شهر» در خصوص عدالت اجتماعی و دستیابی به نوعی سازمان یابی فضایی، بر جنبه های اخلاق گرایانه جغرافیا تاکید کرده و عدالت فضایی را یکی از مباحث مهم و مطرح در شهرها دانسته است که در صورت برقرار شدن آن رضایت شهروندان فراهم شده و می تواند با تضمین مساوی بودن فرصت ها و توزیع مناسب عملکردها، خدمات و دسترسی مناسب به مراکز خدمات دهی و فعالیتی در عدم تبعیض و تفاوت گذاری بین ساکنان یک شهر نقشی تعیین کننده داشته باشد. مطالعات نشان داده اند که افراد با دسترسی بهتر به پارک ها و دیگر فضاهای سبز، دارای طول عمر بیشتر و استرس و اضطراب کمتر بوده اند. توزیع فضای مناسب و عادلانه پارک ها و فضا های سبز شهری و کیفیت آن ها به طور مشخص با رفاه اجتماعی و سلامت شهروندان پیوند نزدیک دارد.

کارشناسان باید به این نکته توجه کنند که تعداد درخت هایی که در محوطه و یا حیاط ملک است بسته به نوع درخت و عمر درخت در قیمت گذاری املاک موثر است.

بنابراین حتی بهترین فضاهای سبز اگر در مکان مناسب خود واقع نشوند و با ضعف دسترسی مواجه باشند، نمی توانند برای رفاه شهروندان مفید واقع شوند. با توجه به محاسبات انجام شده در شهر شیراز در زمینه دسترسی شهروندان به پارک های موجود در منطقه محل سکونت، چنانچه فرد تصمیم بگیرد از نزدیک ترین پارک محل سکونت خود استفاده کند، باید به طور میانگین فاصله ای به میزان ۶۰۰ الی ۱۲۰۰ متر را جهت دسترسی به پارک ناحیه ای مورد نظر ببیماید. بر اساس نتایج این مطالعه مشخص می گردد که پارک های موجود در مناطق شهری شیراز دارای نقاط ضعفی به لحاظ معیارهای مورد بررسی می باشند؛ عدم برنامه ریزی مکانی صحیح انواع پارک ها باعث توزیع و پراکنش نامناسب آن در سطح مناطق و به ویژه در سطح شهر شده است که به واسطه آن شهروندان بهره کمتری از عدالت اجتماعی و عدالت فضایی در

تحلیلی بر ماهیت حقوقی قراردادهای مشارکت در ساخت

دکتر محمد قهرمان

کارشناس رسمی دادگستری در رشته تعیین نفعه

ممکن نباشد، ذات و جوهره عقد مشارکت مدنی است. شرکت مدنی؛ اجتماع حقوق مالکین متعدد در شیء واحد به نحو اشاعه است.

اشاعه عبارت است از امتزاج حقوق شرکا، به نحوی که تمیز آورده‌ی هر یک از طرفین از دیگری ممکن نباشد. اگر اختلاط اموال و آورده‌ها صورت نپذیرد و اشاعه محقق نگردد، عقد مشارکت به وجود نمی‌آید. در عقد شرکت مدنی هر شریک آورده مفروز خود را با سهم مشاعی از کل مال معاوضه می‌کند. زیرا که عقد شرکت از عقود معاوضی و مشارکتی است و با تحقق شرکت، هر شریک مالک مشاعی سهمی از مال مشاع می‌شود. اگر شخصی مالک عرصه باشد و دیگری با تجویز مالک مبادرت به احداث اعیانی در آن نماید، اشاعه محقق نمی‌شود بلکه در مالکیت عرصه و اعیان مجزا هستند.

۲- در اشاعه، اتحاد مالکیت‌ها کامل نیست، یعنی مالکیت‌های جزئی و مفروز اصالت خود را از دست نمی‌دهند. اما مالکیت‌ها به نحو اشاعه استمرار می‌یابد. به نحوی که تمیز هریک از دیگری در عالم خارج ممکن نباشد مگر با تقسیم مال مشترک؛ هر چند در عالم حقوق سهم هر یک از دیگری کاملاً مشخص است. به همین روی انتقال سهم مشاعی با منعی روبرو نیست، چون انتقال سهم مشاعی مستلزم تصرف در سهم دیگران نیست. اما تصرف مادی منوط به اجازه سایر شرکاء است، پس در حالت اشاعه، حق هریک از شرکاء در شیء واحد (متعلق حق) با حق دیگران ممزوج و آمیخته می‌شود. این موضوع در کتب متعدد فقهی از جمله تذکره علامه و مسالک شهید و جواهرالکلام مرحوم نجفی و شرایع محقق تحت عنوان "اجتماع حقوق الملاک فی شیء الواحد علی سبیل الشیاع أو اجتماع حقوق مالکین فصاعدا فی شیء واحد علی سبیل اشاعه..." آمده است. لذا بدون امتزاج و اتحاد مالکیت‌ها شرکت مدنی محقق نمی‌شود و ماده ۵۷۱ قانون مدنی بر همین مفهوم نظر دارد و اشاعه در مالکیت شیء واحد، جوهر عقد شرکت است؛

در سنوات اخیر به دلیل افزایش جمعیت و بهای اراضی و توسعه شهرها، منازل قدیمی در نقاط مختلف شهر با انعقاد قراردادهایی تحت عنوان "مشارکت در ساخت" از سوی مالک زمین به سازنده یا سرمایه‌گذار واگذار می‌شود تا پس از احداث چند واحد آپارتمانی، آن را به نسبت سهام بین خود تقسیم کنند.

شناخت ماهیت عقود مذکور و روابط حقوقی اشخاص، از لحاظ آثار حقوقی بین طرفین و حقوق تعهدات و احکام حاکم بر آن‌ها بسیار مهم و حائز اهمیت است. یکی از این آثار لزوم و جواز و قابلیت انحلال این رابطه حقوقی است. بدین معنا که اگر رابطه حقوقی ایجاد شده عقد شرکت مدنی باشد، هر یک از شرکاء می‌توانند هر وقت بخواهند تقاضای تقسیم مال مشترک را بنمایند و در این راستا ماده ۵۸۹ قانون مدنی مقرر می‌دارد: "هر شریک المال می‌تواند هر وقت بخواهد تقاضای تقسیم مال مشترک را بنماید..." چنانچه رابطه حقوقی ایجاد شده عقدی نامعین و در قالب ماده ۱۰ قانون مدنی باشد، اصل بر لزوم حفظ روابط طرفین و پابندی آن‌ها است که ماده ۲۱۹ قانون مدنی مقرر می‌دارد: "عقودی که بر طبق قانون واقع شده باشد، بین متعاملین و قائم مقام قانونی آن‌ها لازم الاتباع است مگر این که به رضای طرفین اقاله یا به علت قانونی فسخ شود." از طرفی دیگر، چنانچه عقد شرکت مدنی باشد باید حقوق مالکین متعدد در شیء واحد به نحو اشاعه صورت پذیرد و اگر مشارکت نباشد، ضرورتی به اشاعه وجود ندارد. سؤال مطرح این است که اولاً: ماهیت حقوقی قرارداد های مذکور مطابق رویه موجود در انعقاد این گونه قراردادها چیست؟

ثانیاً: آیا اراده می‌تواند قالب‌های عقود معین را نادیده انگارد؟ پاسخ به سؤالات مذکور می‌تواند در این زمینه راه‌گشا باشد و برای پاسخ به سؤالات طرح شده باید توضیحاتی درباره‌ی عقد شرکت مدنی و مفهوم تعهد ارائه گردد. ۱- امتزاج و اشاعه آورده‌های طرفین به نحوی که تمیز آن‌ها

تعهد، التزام مالی است و در زمره اموال محسوب می‌گردد و در حکم مال است، وجود ندارد. اما نظر به این که تا زمانی که تعهد اجرایی نشود و به یک حق عینی تبدیل نشود، اشتغال ذمه محسوب می‌شود و به دلیل عدم تناسب و سنخیت با حقوق عینی قابلیت امتزاج و اشاعه با آن را پیدا نمی‌کند. زیرا در عقد شرکت مدنی باید امتزاج و اشاعه در شیء واحد صورت بگیرد.

۵- به نظر می‌رسد در قراردادهای ساخت، اگر سازنده یا مجری به نسبت سهم خود وجه نقد در حساب مشترک خود و مالک زمین قرار دهد به نحوی که مالک زمین نیز مالک وجه نقد مذکور شود و بین دو آورده امتزاج صورت پذیرد، در این فرض می‌تواند مصداق عقد شرکت مدنی باشد. اما در جایی که سازنده متعهد به ساخت و اجرای تعهد می‌شود به دلیل عدم عینیت تعهد و عدم امکان امتزاج و اختلاط حقوق عینی و دینی، شرکت به مفهوم قانون مدنی محقق نمی‌شود و با عدم امکان امتزاج و فقدان اشاعه نمی‌توانیم آن را شرکت مدنی بنامیم. طرف اول قرارداد زمینی را به عنوان آورده ارائه نموده است که چون شیء خارجی است امکان استیلا بر آن وجود دارد. در این راستا آیا امکان امتزاج تعهد به عنوان یک حق دینی با آورده مالک و امکان سلطه بر ذمه متعهد به عنوان متعلق حق وجود دارد؟ آورده‌های طرفین از لحاظ متعلق حق متفاوت است و از یک جنس نیست. یکی حق عینی ارائه کرده و طرف مقابل تعهد (حق دینی) می‌نماید. اینجاست که اشاعه به مفهوم قانون مدنی در شیء واحد محقق نمی‌گردد و نمی‌توانیم آن را شرکت مدنی بنامیم.

**تعهد نتیجه یک رابطه حقوقی است و دین
عنصر تعهد است که برای متعهدله حق دینی
(طلب) ایجاد می‌نماید.**

زیرا آورده‌های طرفین یکسان نیستند و قابلیت امتزاج و تحقق اشاعه بین یک حق عینی و یک حق دینی به دلیل اختلاف در متعلق این حقوق وجود ندارد. پس با توجه به تحلیل مذکور در قراردادی که سازنده متعهد به احداث آپارتمان می‌شود تا پس از ساخت بین طرفین تقسیم شود،

صرف نظر از اسباب موجد آن اعم از اختیاری یا قهری؛ به نحوی که تمیز ملک هر یک از دیگری ممکن نباشد.

۳- چون در قراردادهای مشارکت در ساخت، اصولاً سازنده متعهد به ساخت و اجرای تعهد در مقابل آورنده زمین (مالک زمین) می‌شود، سؤال مطرح این است که آیا سازنده با توجه به توضیح فوق‌الذکر مالک سهم مشاعی از زمین می‌گردد یا خیر؟

آیا تعهد قابلیت امتزاج با آورده مالک را دارد یا خیر؟ برای روشن ساختن موضوع، توضیحی کوتاه در خصوص مفهوم تعهد و قابلیت امتزاج آن با شیء مادی ارائه می‌شود.

**مطابق ماده ۱۰ قانون مدنی اگر طرفین قرارداد
چیزی را بخواهند که مخالف صریح قانون نباشد
محقق می‌گردد**

۴- تعهد؛ رابطه حقوقی الزام‌آوری است که اجرای آن بر مدیون لازم و تکلیف جزء ذات آن است و اثر آن ممکن است در حین عقد یا بعد از آن حاصل شود و در واقع تعهد نتیجه یک رابطه حقوقی است و دین عنصر تعهد است که برای متعهدله حق دینی (طلب) ایجاد می‌نماید و می‌توان الزام متعهد را به اجرای تعهد از طریق رجوع به مراجع قضایی خواست. حق دینی یا طلب هر چند جزء دارایی مثبت است، اما تا زمانی که محقق نشود عینیت نمی‌یابد و در زمره اموال مادی محسوب نمی‌شود. در حق مالکیت بر اشیاء متعلق حق محسوس و قابلیت استیفاء و بهره‌برداری دارد و در حق عینی صاحب حق می‌تواند مستقیماً از متعلق حق استفاده کند و نیازمند اذن کسی نیست. اما حق دینی این وصف را ندارد.

در حقوق دینی که مصداق بارز آن تعهد است، متعلق حق، ذمه شخص متعهد است و متعهد له صرفاً می‌تواند الزام متعهد را به انجام کار یا منع از انجام کاری بخواهد.

سؤال مطرح این است که آیا امکان آمیختگی و امتزاج تعهد به عنوان یک حق دینی با یک حق عینی وجود دارد؟ و آیا امکان اشاعه به مفهوم عقد شرکت قانون مدنی وجود دارد؟ که در پاسخ این سؤال‌ها می‌توان گفت هر چند شخصی بودن رابطه دینی، از اوصاف تعهد بوده و حقی نسبی است و از امتیاز تعقیب و تقدم برخوردار نیست و تردیدی در این که

قراردادهای مشارکت، از لحاظ اجرای تعهد، سود و زیان، امکان فروش و مرجع صالح و خوانندگان دعوی و حجر و فوت و تلف و ... با مشارکت مدنی متفاوت هستند.

اجرای تعهدات طرفین اختلاط مال، صورت گرفته است و قواعد عمومی بر آن حاکم است و مطابق توافق و شروط قراردادی اقدام می شود.

۷- به عنوان نتیجه: قراردادهای مشارکت در ساخت، قراردادی نامعین و در چارچوب ماده ۱۰ قانون مدنی و عقدی عهدی و لازم است و اوصاف و احکام عقد شرکت مدنی بر آن حاکم نیست و تابع قواعد عمومی قراردادها است. لذا از لحاظ اجرای تعهد، سود و زیان، امکان فروش و مرجع صالح و خوانندگان دعوی و حجر و فوت و تلف و .. با مشارکت مدنی متفاوت است.

«حق عینی» حقی است که یک فرد نسبت به عین خارجی دارد که کامل ترین آن «حق مالکیت» است، اعم از حق مالکیت نسبت به عین یا منفعت. برای مثال، مالک خانه نسبت به خانه

«حق دینی» حقی است که مالی که شخص نسبت به دیگری دارد و می تواند ایفای آن را از او بخواهد و مدیون، مکلف است آن را انجام دهد.

در صورت عدم عینیت آورده ها قرارداد مذکور شرکت مدنی نبوده و تابع توافق و تراضی طرفین می باشد. لذا عقدی لازم و عهدی و نامعین است که هر یک از آن ها ملزم به رعایت حقوق و تعهدات قراردادی می باشند.

۶- نفوذ تراضی اشخاص ناشی از اراده است. مطابق ماده ۱۰ قانون مدنی اگر طرفین قرارداد چیزی را بخواهند که مخالف صریح قانون نباشد محقق می گردد. اما اگر این خواسته ها مطابق جوهره و ذات یکی از عقود معین باشد، نام گذاری آن ها تأثیری ندارد و برای شناخت ماهیت عقود باید به ذات آن ها نیز توجه کرد.

به عبارتی اگر طرفین قصد امتزاج دو مال معین به قصد اشاعه داشته باشند، عقد مشارکت مدنی است، هر چند آن ها آن را عقد نامعین یا در حدود ماده ۱۰ بنامند و بالعکس اگر با ذات و جوهره شرکت مطابقت نداشته باشد، هر چند نام شرکت بر آن نهند، عقد شرکت محسوب نمی شود و در توصیف قضایی، قواعد عمومی قراردادها بر آن حاکم است.

گاهی ممکن است اشاعه در نتیجه صورت گیرد. اما این به معنای اشاعه به مفهوم عقد شرکت مدنی نیست، بلکه در اثر

سرهنگ محمد علی رجیبی

کارشناس رسمی دادگستری در رشته
تشخیص اصالت خط، امضا و اثر انگشت

آناتومی یک فونت

چاپ و موضوعات وابسته به آن حدود ۵۰۰ سال سابقه دارد.

از آن جا که برای تایپ اسناد و مدارک اداری- تجاری از فونت های سریف دار (پایه دار) و بدون سریف (بدون پایه) استفاده می شود، این دو نوع فونت در آزمایشگاه بررسی اسناد، بیشتر مورد بررسی قرار می گیرند.

در اکثر نرم افزارهای واژه پرداز نیز این دو نوع فونت بیش از سایر فونت ها دیده می شوند، البته این بدان معنی نیست که کارشناس باید از فونت های دیگر بی اطلاع باشد، برعکس او باید همه انواع فونت را بشناسد.

بر خلاف فونت ماشین های تحریر که همواره ثابت و با فاصله گذاری یکسان هستند فونت های الکترونیکی از لحاظ وزن و فاصله گذاری تناسبات دیگری دارند و قابل تنظیم نیز می باشند. اندازه این فونت ها را بر مبنای محور عمودی و با واحد پوینت می سنجند. هر پوینت یک هفتاد و دوم اینچ است، بنابراین فونت ۱۶ همیشه از فونت های کمتر از ۱۶ ارتفاع بلندتری دارد. البته مسئله پهنای حروف امری متفاوت است. در اندازه گیری هر فونت (حتی در حروف بزرگ) تقریباً همیشه اندازه ها قدری کمتر از آن چه واقعاً برای یک فونت در نظر گرفته شده در می آیند. این به خاطر آن است که اندازه فونت بر اساس یک محیط مستطیل شکل که فونت در آن قرار می گیرد تعیین می شود.

در دستگاه های قدیمی چاپ هر یک از حروف روی یک قطعه با مقطع مستطیل شکل حک شده بودند. این فضای مستطیل شکل باید قدری از ابعاد فونت بزرگ تر باشد تا همه جوانب فونت کاملاً در آن بگنجد. اندازه گیری یک فونت در واقع همیشه نه به صورت دقیق بلکه به صورت یک عدد تقریبی نزدیک به اندازه اصلی حاصل می شود. بهترین راه برای اندازه گیری فونت ها استفاده از خط کش E است.

این خط کش یکی از ابزارهای کار طراحان فونت می باشد و می توان آن را از فروشگاه های عرضه لوازم هنری تهیه کرد. در این خط کش های شفاف پلاستیکی حرف E با اندازه های مختلف و در شکل سریف دار و بدون سریف چاپ شده است. اندازه هر فونت روی خط کش قید شده است.

نکته دیگری که در اندازه گیری فونت ها باید به آن توجه داشت این است که بیشتر فونت ها، خود عضوی از یک مجموعه فونت هم خانواده هستند. مثلاً تقریباً تمام فونت ها یک شکل عادی، یک شکل سیاه و یک شکل لمیده دارند. شکل لمیده از لحاظ ابعاد با شکل عادی متفاوت است و مقیاس اندازه گیری متفاوتی را باید در اندازه گیری آن لحاظ نمود.

معمولاً کارشناسان بررسی اسناد، فونت ها را برای یافتن ناهماهنگی های احتمالی بین اجزاء مختلف متن، نسبت گیری می کنند. در گذشته این کار در مورد متون تهیه شده با ماشین تایپ انجام می شد که ۸۰ سال قدمت دارد، ولی امروزه با وجود ماشین های الکترونیکی و رایانه این کار کمتر موضوعیت پیدا می کند. با وجود این در پاره ای موارد خاص، حتی متن های تهیه شده با رایانه و به صورت الکترونیکی هم از این لحاظ مورد سنجش و اندازه گیری قرار می گیرند.

در گذشته برای سنجش ابعاد فونت ها و تراز بودن آن ها در متن از یک ورقه خط کشی شده شطرنجی شفاف استفاده می شد. این ورقه شفاف شطرنجی روی متن قرار داده می شد و به کمک آن تراز افقی و عمودی نوشته ها کنترل می گردید. از این شیوه هنوز هم می توان در مورد متن هایی که با فونت های تک فاصله ای تهیه شده باشند استفاده کرد. از ورقه های شطرنجی شفاف می توان برای سنجش بخش های افزوده شده به متن که با فونت های تایپوگرافی تهیه شده اند نیز استفاده کرد.

معمولا کارشناسان بررسی اسناد، فونت ها را برای یافتن ناهماهنگی های احتمالی بین اجزاء مختلف متن، نسبت گیری می کنند.

اندازه گیری فواصل بین سطرها

واحد اندازه گیری فواصل بین سطرها فونت و پیکا هستند. در تایپوگرافی ۷۲ پوینت و هر پیکا ۱۲ پوینت است و اینچ قابل تقسیم شده به ۶ پیکا می باشد. اندازه فاصله بین سطرها با اندازه خود فونت اندکی تفاوت دارد. در بررسی ها کارشناس باید از اشل هایی که در آن فاصله گذاری ۰/۵ دسی پوینت نیز مشخص شده است برای سنجش متن های تهیه شده با رایانه استفاده نماید.

برای ساخت اشل های اندازه گیری بر اساس واحدهای دسی پوینت روش های کاربردی مختلفی وجود دارد. یکی از این راه ها استفاده از شابلون های اندازه گیری مشاهدات میکروسکوپی است که در هر یک از آن ها ۱۰۰ سطر به صورت موازی و با فاصله مساوی دیده می شود. این شبکه روی یکی از چشمی های میکروسکوپ دو چشمی قرار می گیرد.

این نکته که طراحان فونت و تایپوگرافیسست ها برای هر فونت، فاصله سطرها را به صورت جداگانه تعریف می کنند سه دلیل اولیه دارد:

(۱) خوانایی

(۲) نوع طراحی فونت و نیاز آن به فضای بیشتر در بالا و پایین

(۳) مسائل زیبا شناسی

همچنین نوعی طراحی فونت و خوانایی آن مثل کشیدگی اعمال شده در فونت های لمیده در نسخه های مختلف فونت ها دیده می شود، این کشیدگی مانع از روان خوانده شدن متن است، طراح با افزایش فضای بالا و پایین حروف خوانده شدن این نوع فونت ها را تسهیل می نماید.

کارشناسان بررسی اسناد و مدارک، باید به این نکته توجه

داشته باشند که در حقیقت وقتی فونت لمیده می شود فضای بین سطرها نیز بدون دخالت و آگاهی کاربر در حد مطلوب تنظیم می گردند.

علاوه بر این عوامل متعدد دیگری هم هستند که می توانند به طور مستقیم بر فاصله بین سطرهای یک متن تاثیر داشته باشند. برخی از این عوامل تحت کنترل کاربر قرار دارند و برخی هم خارج از کنترل او هستند. در اینجا فهرستی از برخی شرایط تاثیرگذار بر فاصله سطرها را مرور می کنیم:

الف) بدون دخالت آگاهانه کاربر

۱- اگر کل یک سند تولید شده با رایانه با نرم افزاری به غیر از نرم افزاری که آن را تولید کرده است باز شود؛ مثلا ممکن است در متنی که با نرم افزار Word perfect تولید شده با نرم افزار Microsoft Word باز شود. در این صورت ناهماهنگی هایی در قالب بندی و فواصل بین سطرها رخ می دهد.

۲- هنگامی که بخش هایی از متن یک سند قدیمی طی فرایند کپی و جایگزینی به سند جدیدی منتقل شود که با نرم افزار واژه پرداز دیگری تولید شده است، در این حالت نیز تغییراتی در فواصل سطرها رخ می دهد.

۳- یک یا چند پاراگراف وقتی از یک متن به متن دیگری طی فرایند کپی و جایگزینی منتقل می شوند، حتی اگر از لحاظ فونت محیط مقصد تفاوت نداشته باشند ممکن است از لحاظ فواصل بین سطرها متفاوت باشند. این تفاوت به خوبی الحاق یک متن به متن دیگر را نشان می دهد.

۴- اگر صفحه های مختلف تشکیل دهنده یک سند چندبرگی توسط چاپگرهای مختلف چاپ شده باشند، از لحاظ فواصل بین سطرها با هم تفاوت قابل توجهی خواهند داشت.

یک کارشناس برای بررسی جامع و قابل قبولی از یک سند تهیه شده با رایانه باید دانش و اطلاعات جامعی از تایپوگرافی داشته باشد.

(ب) با دخالت آگاهانه کاربر

راه های مختلف نرم افزاری و سخت افزاری برای ایجاد تغییر در فواصل سطرهای یک سند وجود دارد و در بررسی های جنایی ایجاد تغییرات گاه از دیدگاه تشخیص هویت ارزش پیدا می کنند.

اندازه گیری های افقی

در قدیم و درباره متن های تایپ شده با ماشین تحریرها فواصل افقی اهمیت بیشتری داشت و شاید بتوان گفت مهم ترین موضوع در بررسی آن اسناد به شمار می رفت.

عوامل متعددی در تعیین و تغییر فواصل در محور افقی نقش دارند. تغییر فونت می تواند طول متن را تغییر دهد، این تغییر به دلیل تفاوت اندکی است که در پهنا و ضخامت این دو نوع فونت وجود دارد و باعث می شود فضای اشغال شده توسط هر کدام با دیگری متفاوت باشد.

تغییر در حاشیه در نظر گرفته شده برای صفحه می تواند تغییراتی را در فواصل بین حروف ایجاد کند. ممکن است این تغییرات هم در فاصله بین حروف و هم در فاصله بین کلمات اعمال شوند تا یک دست بودن متن حفظ شود. اگر وضعیت kerning فعال باشد تغییرات ظریفی هم در برخی از حروف وقتی کنار هم قرار می گیرند ایجاد می شود تا از لحاظ زیبایی شناسی به زیبایی متن کمک کرده باشد. دست آخر این که برخی از واژه پردازها امکان بخش کردن متن در طول فضای در نظر گرفته شده را دارند. اگر این امکان در

نرم افزار مربوط موجود باشد کاربر می تواند صفحات یک سند را از پیش معلوم کند و از نرم افزار بخواهد تا متن را در آن صفحات به شکل یکنواخت بگنجاند. این امکان با گزینه Scale to fit در تنظیمات چاپگر متفاوت است، زیرا در آن جا فقط بزرگ نمایی یا کوچک نمایی صورت می گیرد تا نوشته ها با اندازه کاغذی که برای چاپگر تعریف می شود تطبیق پیدا کنند.

نتیجه گیری

مهارت های لازم برای سنجش و ارزیابی متن ها و اسنادی که با سامانه های واژه پرداز جدید تهیه شده است با مهارت های لازم برای سنجش متن های تایپ شده با ماشین تحریر به کلی متفاوت است. به همین دلیل اگر یک کارشناس بخواهد بررسی جامع و قابل قبولی از یک سند تهیه شده با رایانه داشته باشد، لاجرم باید دانش و اطلاعات جامعی از تایپوگرافی و مسائل مربوط به آن داشته باشد. برای این منظور دوره های خاصی وجود دارد که در آن به مسائلی چون صفحه بندی طراحی فونت و واژه شناسی این فنون پرداخته می شود. به علاوه فرد با شرکت در این دوره ها می تواند به تفاوت های جزئی و ریز میان انواع فونت های مشابه پی ببرد. تردید چندانی نیست که در آینده بررسی اسناد تولید شده با رایانه مستلزم سر و کار داشتن با نرم افزارها و سخت افزارهای دیگری است که هر یک ویژگی های خاص خود را خواهند داشت.

تالیف و ترجمه: رضیه احتشامی

استاد راهنما: محمد علی رجبی

بررسی اجمالی نقش اقتصاد و تعرفه های آب در مدیریت بحران آب

مهندس اردوان نیکنام

کارشناس رسمی دادگستری در رشته مهندسی محیط زیست

آب، افزایش شدید هدر رفت آب، کاهش شدید سرمایه گذاری در بخش آب و روزآمد نبودن فناوری تولید و عرضه آب را به دنبال داشته است. مصرف سرانه آب نیز مانند بحث آب، مبحثی پیچیده و فرابخشی است و به عوامل متعدد فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی، اقلیمی و فنی ارتباط دارد. اقتصاد و تعرفه های آب با بحث مصرف آب ارتباط مستقیمی دارد. یکی از مشکلات و معضلات بخش آب کشور، تفاوت زیاد میان قیمت تمام شده آب و قیمت فروش و خدمات آن است. بدین معنی که تامین و توزیع آب در بخش های مختلف و به خصوص در کاربری های کشاورزی و شرب مستلزم هزینه های سرمایه گذاری بالایی است، اما فروش آب در یک فرایند تکلیفی و حاکمیتی و با ملاحظات عوامل متعددی ابراه می شود که با قیمت های واقعی آن فاصله بسیاری دارد. اقتصاد آب و ساختار اقتصادی آن از برنامه سوم توسعه پنج ساله کشور در دستور کار دولت و وزارت نیرو بوده و در برنامه ششم توسعه نیز ملاحظاتی برای آن پیش بینی شده است. متأسفانه به دلایلی، بحث اقتصاد آب هنوز نتوانسته است جایگاه لازم را در مدیریت، کنترل تقاضا و ارتقای بهره وری آب به دست آورد. آب در واقع کالایی اقتصادی و اجتماعی است و وقتی نتوان قیمت واقعی و هزینه تمام شده را به عنوان یک اصل به مصرف کنندگان قبولاند و در مقابل، قیمت های تعرفه ای و تکلیفی اعمال شود، بخش خصوصی و آحاد مردم در مدیریت آن مشارکت موثری نخواهند داشت. به عنوان یک مصداق، سهم آب شرب شهری کشور در سبد هزینه هر خانوار کمتر از ۵٪ درصد است حال آن که به طور معمول و برای جبران هزینه های تامین آب شرب، این سهم در هزینه های سبد خانوار شهری باید حداقل به ۲ درصد ارتقا یابد. در نتیجه، میان قیمت تمام شده خدمات آب و فاضلاب و قیمت فروش آنها در حال حاضر فاصله زیادی وجود دارد. در بخش کشاورزی نیز وضعیت تعرفه ها حتی از بخش شرب نامساعدتر است و به دلیل ناچیز بودن آن، عملاً آب به عنوان یک نهاده در محاسبات اقتصادی تولیدات این بخش جایی ندارد.

هر چند آب جزء منابع تجدیدپذیر محسوب می شود، اما با افزایش تقاضا و ثبات منابع آبی به تدریج سرعت استفاده از این منابع، از سرعت تجدیدپذیری آن پیشی می گیرد؛ بر این اساس پرداختن به موضوع اقتصاد آب و توسعه آن از اهمیت ویژه ای برخوردار است.

آب نخستین و اساسی ترین مایه حیات بشری و از اصلی ترین زیربنای توسعه پایدار است. به دلیل تغییرات اقلیمی، رشد جمعیت، صنعتی شدن جوامع و استفاده بی رویه از منابع طبیعی، موضوع آب در سطح جهان به مساله ای بحرانی تبدیل شده است. مطالعات و بررسی ها نشان می دهد در سال ۱۳۸۶ از کل منابع آب تجدید شونده کشور که برای مصارف بخش های کشاورزی، صنعت، معدن و خانگی برداشت شده است، نزدیک به ۸۳ میلیارد مترمکعب (۹۳ درصد) به بخش کشاورزی، پنج میلیارد و پانصد میلیون مترمکعب (۶ درصد) به بخش خانگی و بقیه به بخش صنعت و نیازهای متفرقه دیگر اختصاص داشته است. در حالی که فقط ۱۲ درصد مساحت ایران زیرکشت می رود، بیش از ۹۰ درصد مصرف آب در بخش کشاورزی است؛ ضمن آن که فقط ۱۰ درصد تولید ناخالص ملی کشور از راه کشاورزی بدست می آید و تنها ۱۷ درصد از نیروی کار کشور در این بخش مشغول به فعالیت هستند. با توجه به میزان مصارف آب و سرانه مصرف، ایران از جمله کشورهایی است که در گروه کشورهای مواجه با کمبود آب قرار دارد. اقتصاد آب به چگونگی تولید، توزیع و مصرف آب می پردازد. وقتی آب به عنوان یک کالا جنبه اقتصادی به خود می گیرد که به لحاظ منابع، کمیاب و به راحتی و بدون هزینه در دسترس قرار نگرفته باشد و تولید و توزیع آن نیز با ارزش افزوده همراه باشد. به باور برخی از اقتصاددانان بخش آب، تعرفه ها می توانند نقش مهمی در مدیریت منابع آب ایفا کنند و ارزش و میزان کمیابی آب را به بهترین شکل ممکن انعکاس دهند. انحراف قیمت های نسبی از مقادیر تعادلی، از مهم ترین مشکلات بخش آب محسوب می شود. این انحراف تبعاتی مانند افزایش روز افزون تقاضای

متاسفانه بحث اقتصاد آب هنوز نتوانسته است جایگاه لازم را در مدیریت، کنترل تقاضا و ارتقای بهره‌وری آب به دست آورد!

محدودیت‌های بودجه‌ای و اعتباری دولت، پایین بودن تعرفه‌های خدمات بخش آب که اجرای طرح‌ها را غیراقتصادی می‌کند و تأمین امنیت سرمایه‌گذاری، موانع اصلی اجرای طرح‌های آبی توسط بخش خصوصی است.

شورای عالی آب به‌عنوان عالی‌ترین نهاد قانونی آب کشور میزان آب قابل برنامه‌ریزی را برای بخش‌های مختلف کشور مشخص کرده است. این موضوع از سوی وزارت نیرو برای بخش‌های مختلف کشاورزی، صنعت، خدمات شرب و محیط زیست مشخص و ابلاغ شده است و مقرر شده است که با اجرای این سند، دشت‌های آبی کشور به تعادل در منابع و مصارف آب برسند. اصلاح اساسی ساختار اقتصاد آب در بین اولویت‌های وزارت نیرو در برنامه ششم توسعه است تا ارزش واقعی آب به مصرف‌کنندگان و آحاد جامعه شناسانده شود. باید گفت که نظام تعرفه‌ها و قیمت‌گذاری خدمات آب مربوط به قوانین دهه ۱۳۵۰ و شرایط مربوط به عرضه و تقاضای آن دوران است، در حالی که امروز شرایط تقاضا در بخش‌های مختلف شرب، صنعت و کشاورزی تغییر کرده و کشور با انباشت تقاضا در این بخش‌ها روبرو شده است. به دلیل این که بخش آب دارای جنبه‌های زیادی شامل مباحث ساختار نهادی، فنی، حقوقی، مالکیتی، فرهنگی و اقتصادی است، لذا راهکارهای حل بحران آب نیز بسیار پیچیده و چندوجهی خواهند بود و توجه به مباحث اقتصاد آب، تنها یکی از راهکارهای کوتاه‌مدت برای این مسأله است. مباحث اقتصادی و تعرفه‌های خدمات بخش آب باید هم در طرف تقاضا (مصرف) و هم در طرف عرضه‌ی خدمات بخش آب مورد توجه قرار گیرند، زیرا اگر بخش عرضه آب بهینه رفتار نکند، بار این ناکارآمدی بر دوش مصرف‌کنندگان آب خواهد افتاد.

بخش عمده کشاورزی کشور، خرده‌مالکی و معیشتی است و مطابق آمارها حدود ۹۳ درصد اراضی کشور خرد و کوچک هستند. وقتی قیمت آب را با سایر نهاده‌ها در بخش کشاورزی مقایسه می‌کنیم، متوجه می‌شویم که این رقم آن قدر کم است که کشاورز هیچ انگیزه‌ای برای کاهش مصرف آب ندارد.

وجود چنین ساختار اقتصادی در مقوله آب به معنای ناپایداری است و ادامه آن نه مطلوب است و نه ممکن. از آنجایی که آب کالایی ارزان است، بخش خصوصی و سرمایه‌گذاران به آن ورود نمی‌کنند. ایران تنها کشوری نیست که با بحران آب مواجه شده است و نظیر این مشکل در خاورمیانه بسیار دیده می‌شود، البته برخی کشورها با وضع قوانین و برنامه‌ریزی‌های متناسب، بر این مشکلات تا حدود زیادی فائق آمده‌اند. پرداختن به مقوله اقتصاد آب، صرفاً به معنای افزایش قیمت آن نیست؛ تحقق این موضوع مستلزم فراهم کردن مقدماتی است. ترویج فرهنگ بهینه‌سازی مصرف آب، تغییر نگرش نسبت به آب در مناطق اقلیمی مختلف و پس از آن تعیین تعرفه برای آب، مراحل و مقدمات این امر مهم هستند که البته باید با اعمال قوانین مناسب همراه باشند و تا زمانی که الگوی کشت اصلاح نشود، نمی‌توان قیمت آب کشاورزی را اصلاح کرد.

باید گفت که اقتصاد آب، عاملی مهم و تأثیرگذار در ایجاد تغییر در طرح‌های آبی کشور در بخش‌های مختلف شرب، صنعت و کشاورزی است. هدف از پرداختن به مقوله اقتصاد آب، ساماندهی در مصرف آن با تغییر تعرفه‌ها است. اجرایی کردن این مهم نیز با توجه به محدودیت‌های دولتی و بدون حضور و مشارکت بخش خصوصی امکان‌پذیر نمی‌شود.

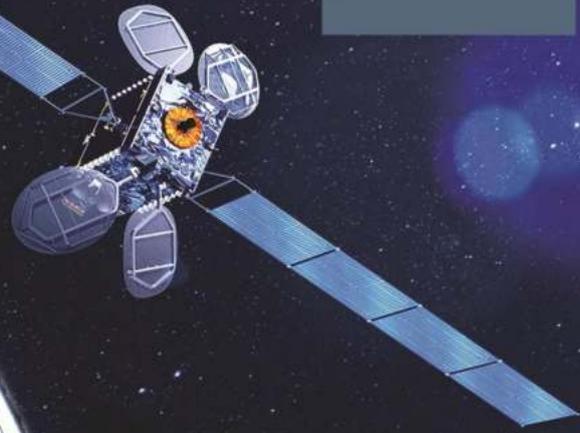

سنجش از دور

دکتر حسن روستا

کارشناس رسمی دادگستری در رشته
نقشه برداری و اطلاعات مکانی

حاصل از جنگل‌ها، ارزیابی و پیش‌بینی روند افزایش یا کاهش سطح جنگل

۵-۱- برخی از کاربردهای سنجش از دور مربوط به حیطه‌ی زمین‌شناسی است شامل: تهیه نقشه‌های زمین‌شناسی سطحی از عوارض، مطالعه و مدیریت اکتشاف معادن، مطالعه ژئومورفولوژی (ریخت‌شناسی و تعیین شکل‌های عوارض)، مطالعه حوادث طبیعی زمین‌شناسی مانند زلزله و آتشفشان و ارزیابی میزان تغییر شکل سطح زمین در اثر آن پدیده

۶-۱- کاربردهای مربوط به منابع آب مانند ارزیابی حجم منابع آب و ذخایر آبی، مطالعه یخچال‌ها، تهیه نقشه پوشش برفی و یخی و مکان بای محل مناسب احداث سد

۷-۱- کاربردهای مربوط به برنامه‌ریزی و طراحی شهری شامل تهیه نقشه‌های پوشش کشور، تهیه مدل رقومی زمین، به‌روز رسانی نقشه‌های پوششی و کاربری زمین

۸-۱- ارزیابی و پیش‌بینی وضعیت آب و هوا

۲- سنجنده‌ها

سنجنده ابزار برداشت و تولید تصاویر ماهواره‌ای است. به عبارت دیگر، دستگاهی که انرژی الکترومغناطیسی را دریافت کرده و آن را به سیگنال تبدیل می‌نماید. خروجی سنجنده‌ها به صورت داده رقومی یا عکس آنالوگ است.

بنابراین در سنجش از دور، سنجنده‌ها وظیفه‌ی اخذ و ثبت داده‌ها را بر عهده دارند اما برای نگهداری و انتقال سنجنده‌ها، نیاز به سکوهایی است که بتوان سنجنده‌ها را روی آن‌ها نصب کرد. سکوهایی متداول در سنجش از دور شامل هواپیما و ماهواره می‌باشد.

هر سکو می‌تواند از چندین سنجنده تشکیل شده باشد که هر یک بطور مستقل عمل می‌نمایند یعنی در آن واحد از یک سکو چندین تصویر برداشت می‌شود.

فن‌آوری سنجش از دور علمی است که با کمک آن می‌توان با صرف زمان و هزینه کمتر اطلاعات را در پهنه وسیع‌تر و به صورت دوره‌ای برداشت کرد و تغییرات ایجاد شده در تصاویر را مورد بررسی قرار داد. در تعریفی دیگر از این علم می‌توان گفت: سنجش از دور، علم و هنر بدست آوردن اطلاعات مربوط به یک عارضه، منطقه یا پدیده، از طریق پردازش و آنالیز داده‌های اخذ شده توسط یک دستگاه، بدون تماس مستقیم با عارضه، منطقه یا پدیده مورد مطالعه می‌باشد.

۱- کاربردهای سنجش از دور:

سنجش از دور در دنیای پیشرفته امروزی به عنوان یکی از مهم‌ترین و عمده‌ترین منابع داده‌های مکانی و موضوعی قلمداد می‌شود. وجود انواع زمینه‌های کاربردی و علمی برای سنجش از دور، این علم را به عنوان یک ابزار قوی و کارآمد برای تولید داده‌های مکانی مطرح نموده است.

نمونه‌هایی از کاربرد تصاویر ماهواره‌ای عبارتند از:

۱-۱- کاربردهای مربوط به کاداستر شامل تشخیص و شناسایی عوارض و تعیین مرزها از طریق تفسیر عکس‌های هوایی و تصاویر ماهواره‌ای و استخراج اطلاعات مکانی مربوط به عوارض

۲-۱- کاربردهای کشاورزی شامل شناسایی و پایش پوشش گیاهی، برآورد سطح زیر کشت، مطالعه تغییرات مناطق زیر کشت و ارزیابی جنس خاک در یک منطقه و امکان بررسی خشکسالی

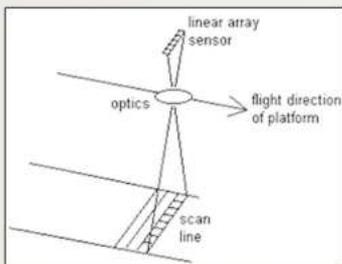
۳-۱- پیش‌بینی تغییرات محیط زیست و نظارت بر آن‌ها مانند بررسی پدیده گرد و غبار و تغییرات زمانی و مکانی آن

۴-۱- کاربردهای مربوط به منابع جنگلی مانند پایش و مدیریت جنگل‌ها، طبقه‌بندی پوشش و نوع جنگل‌ها، برآورد حجم چوب

قرار دارد که از کنار هم قرار گرفتن این پیکسل ها تصویر تشکیل می شود.

• **Push broom system:** در این سیستم با حرکت ماهواره، خط های متوالی برداشت می شوند که هر خط، برای خود هندسه مجزا دارد. بنابراین این سیستم، سنجنده هایی با آرایه های خطی است، یعنی CCD آنها یک بعدی است. در هر تصویر یک بعد تصویر کم می شود که برای تشکیل تصویر می بایست خطوط در کنار یکدیگر قرار بگیرند.

• **Whiskbroom system:** این سیستم، قسمت مشخصی از یک منطقه را برداشت می کند و با نوسان یا چرخش یک آینه، خط تشکیل می دهد. هندسه این نوع تصویربرداری نسبت به سیستم های ذکر شده، ضعیف تر است اما توان تفکیک مکانی این دوربین ها بالا است. سیستم های مکانیکال اپتیکال از این نوع تصویربرداری استفاده می کنند.

• **Radar system:** در این سیستم برداشت و ثبت تصویر با ارسال سیگنال بصورت مایل انجام می شود و برای نمایش DEM و توپوگرافی منطقه و همچنین تغییر شکل های سطح زمین مناسب می باشند. این سیستم ها سنجنده هایی فعال هستند که در شبانه روز تصویربرداری می کنند. همچنین قابلیت نفوذ در ابر را دارند.

توان تفکیک این سنجنده ها ممکن است متفاوت باشد یا ممکن است دو نوع سنجنده در آن نصب شده باشد تا بتوان تصاویر را استریو نمود.

۱-۲- انواع سنجنده ها از لحاظ منبع انرژی

گروه اول سنجنده ها؛ انرژی انعکاسی خورشید یا انرژی انتشاری اشیا را به عنوان سیگنال دریافت می کنند. این گونه سنجنده ها را غیر فعال می نامند که وابستگی زیادی به شرایط جوی دارند. سنجنده های غیر فعال در تمامی بخش های طیف الکترومغناطیس عمل می کنند اما بیشترین کاربردشان در بخش مرئی، مادون قرمز نزدیک و مادون قرمز حرارتی است. در مقابل این نوع سنجنده ها، سنجنده های فعال قرار دارند که انرژی الکترو مغناطیسی را تولید و ارسال می کنند و سپس انعکاس آن را دریافت و ثبت می نمایند. طول موج های بلندی که این گونه سنجنده ها بکار می برند باعث می شود تا وابستگی آنها به عوامل جوی به پایین ترین سطح کاهش یابد. بنابراین از این جهت برتری کاملی بر تصاویر سنجنده های غیر فعال دارند. سنجنده های فعال اکثرا در بخش مایکروبو عمل می کنند که بیشتر شامل سنجنده های راداری می باشند.

۲-۲- انواع سنجنده ها از نظر نوع جمع آوری داده و هندسه تصویربرداری

• **Frame type system:** در این سیستم؛ کل تصویر در یک لحظه برداشت و ثبت می شود. همه انواع سیستم های عکسبرداری از این نوع هستند که معمولا آنالوگ می باشند ولی نوع رقومی آنها هم اخیرا وارد کار شده است. این تصاویر، آرایه های دو بعدی هستند یعنی یک مجموعه CCD داخل یک پیکسل

۳-۲- انواع سنجنده ها از لحاظ طیفی:

سنجنده ها از لحاظ طیفی به دسته های مختلفی تقسیم می شوند. آن چه در این تقسیم بندی مبنا قرار می گیرد تعداد باندهای است که سنجنده ها دارا می باشند.

• **سنجنده های تک باندهی یا پانکروماتیک:** تصاویر این نوع سنجنده ها معمولاً یک دامنه وسیع، طیفی از بخش مرئی تا مادون قرمز نزدیک را پوشش می دهند و به علت همین عرض وسیع برای اخذ انرژی الکترومغناطیسی مشکلی نداشته و معمولاً از توان تفکیک مکانی بهتری برخوردارند.

• **سنجنده های با تعداد باند کم یا چند طیفی:** این که حداکثر تعداد باند در یک سنجنده چقدر باشد تا آن را چند طیفی بدانیم هنوز قطعی و مسلم نیست و اعداد مختلفی تا به حال پیشنهاد شده است. حداکثر ۱۰ و یا ۱۵ باند مقبول ترین اعدادی است که تا به حال مورد استفاده قرار گرفته است. سنجنده های چند طیفی پرکاربردترین سنجنده ها در دنیای سنجنش از دور می باشند که از آن جمله می توان به MSS(Landsat) ، TM(Landsat) ، HRV(SPOT) ، AVHRR(NOAA) ، LISS(IRS) اشاره نمود.

• **سنجنده های فراطیفی (HyperSpectral):** تعداد باندهای سنجنده ها هم چنان که بالا می رود، از حیثه سنجنده های چند طیفی خارج شده و پا به مجموعه سنجنده های فراطیفی می گذارد. این که مرز بین این دو مجموعه کجاست هنوز دقیقاً مشخص نیست ولی بصورت تقریبی می توان سنجنده ای با بیش از ۳۰ باند را به عنوان سنجنده های فراطیفی در نظر گرفت. این گونه سنجنده ها قادرند تا ده ها باند طیفی را از یک منطقه جمع آوری نموده و به این ترتیب اطلاعات طیفی با ارزشی درباره عوارض و پوشش زمین در اختیار ما قرار دهند.

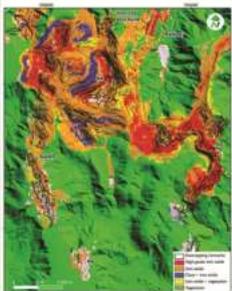

در ادامه، ویژگی های تعدادی از ماهواره ها و سنجنده های پر کاربرد در

فن آوری سنجنش از دور مورد بررسی قرار می گیرد.

• **ماهواره های لندست:** این ماهواره اولین ماهواره سنجنش از دور است که توسط سازمان ملی هوانوردی و فضاوردی امریکا، در سال ۱۹۷۲ طراحی و در مدار قرار گرفت و معروف به ماهواره منابع زمینی است. این ماهواره ها در مدارهای خورشید آهنگ به ارتفاع ۷۰۵ کیلومتر از سطح زمین قرار دارند و در هر ۹۹ دقیقه یکبار به دور زمین گردش می کنند. این ماهواره ها در هر گذر، نواری به عرض ۱۸۵ کیلومتر را پوشش می دهند تهیه پوشش کامل زمین ۱۶ روز طول می کشد. سری ماهواره لندست، از سنجنده های MSS+TM و ETM تشکیل شده است. سنجنده MSS یا اسکن کننده چند طیفی به صورت نوارهایی در جهت عمود بر مسیر پرواز ماهواره تصویر برداری می کند. سنجنده TM نوع پیشرفته سنجنده MSS می باشد که علاوه بر آنکه توان تفکیک مکانی آن بهبود یافته توان تفکیک طیفی و رادیومتریکی آن نیز افزایش یافته است. بنابراین فراهم سازی اطلاعات و تعداد کلاس های قابل تفکیک در منطقه تقریباً دو برابر می شود.

ماهواره لندست ۷ دارای سنجنده ETM می باشد که توان تفکیک زمینی آن به ۱۵ متر می رسد و همچنین توان تفکیک مکانی باند حرارتی آن تا ۶۰ متر بهبود یافته است.

• **ماهواره SPOT:** این ماهواره با همکاری کشورهای فرانسه، بلژیک و سوئد به فضا پرتاب شد و در فاصله ۸۳۰ کیلومتری از سطح زمین قرار گرفته است. از ویژگی های مهم آن، برجسته نمایی و تصویربرداری مایل می باشد. در واقع، تصاویر زوج اسپات، سبب برتری این تصاویر نسبت به تصاویر لندست گردیده است. این ماهواره دارای دو سنجنده مشابه HRV1 و HRV2 می باشد که به طور همزمان، تصویربرداری می کنند. محور های سنجنده های این ماهواره می تواند از حالت قائم به حالت مایل

که جهت مشاهدات عوارض سطح زمین با توان تفکیک زمینی ۲/۵ متر و ۱۰ متر به صورت پوشش سراسری و استریو از کل زمین استفاده می‌گردد. این ماهواره در سال ۲۰۰۵ توسط ژاپن به فضا پرتاب شد. این ماهواره در مدار عرض جغرافیایی ۶۹۱ کیلومتر با زاویه ۹۸ درجه در حرکت است. این مدار خورشید آهنگ است و دوره تکرار آن ۴۶ روز است.

● **ماهواره Sentinel:** سنتینل ۲ یکی از پروژه‌های رصد زمین است که توسط آژانس فضایی اروپا به عنوان بخشی از برنامه کوپرنیک به منظور بهبود مأموریت‌های دیده‌بانی زمین و پشتیبانی از خدماتی مانند پایش جنگل‌ها، بررسی تغییرات پوشش زمین و مدیریت بلایای طبیعی توسعه یافته است.

این پروژه شامل دو ماهواره یکسان سنتینل ۲-ای و سنتینل ۲-بی است که دارای ویژگی‌های زیر است:

تصویربرداری چندطیفی با ۱۳ باند در محدوده طیف مرئی، فروسرخ

✓ نزدیک و موج کوتاه فروسرخ از طیف الکترومغناطیسی

پوشش جهانی منظم از سطح زمین از مدار ۵۶ درجه جنوبی تا ۸۴

✓ درجه شمالی، آب‌های ساحلی و تمام دریای مدیترانه

بازبینی یک منطقه در فاصله زمانی ۵ روزه با همان زاویه دید

نوار تصویربرداری سنتینل ۲- در ارتفاعات بلند و برخی مناطق هم‌پوشانی داشته و ممکن است در فاصله ۵ روزه دو بار یا بیشتر با زاویه دید متفاوت مورد تصویربرداری قرار گیرند.

قدرت تفکیک ۱۰، ۲۰ و ۶۰ متر و میدان دید ۲۹۰ کیلومتر

● **ماهواره WorldView ۴:** با نام پیشین ژئوآی-۲ (GeoEye-۲) نسل

سوم ماهواره‌های تجاری دیده‌بانی زمین است که در ۱۱ نوامبر ۲۰۱۶ به فضا پرتاب شد. مدیریت این ماهواره بر عهده شرکت دیجیتال گلوب است. تصاویر ورلدویو-۴ با تفکیک پذیری ۳۱ سانتی‌متری، دارای بیشترین وضوح تصویری در بین ماهواره‌های تجاری می‌باشد و محدودیت ۵۰ سانتی‌متری اعمال شده توسط دولت ایالات متحده آمریکا بر ماهواره‌های پیشین را نخواهد داشت.

تبدیل شود. این ویژگی موجب می‌شود امکان تصویربرداری مکرر در فواصل زمانی کوتاه و همچنین تولید تصاویر زوج استریو فراهم شود. در صورتی که هر دو سنجنده به طور قائم تصویربرداری کنند با توجه به پوشش مشترک دو نوار که سه کیلومتر است، پهنای کل نوار به ۱۱۷ کیلومتر می‌رسد.

● **ماهواره آیکنوس IKONOS:** آیکنوس، اولین ماهواره تصویربرداری

تجاری است که در سال ۱۹۹۹ به فضا پرتاب شد. این ماهواره، قابلیت تهیه و جمع‌آوری تصاویر با توان تفکیک ۱ متر و ۴ متر را از سطح زمین داشته است. تصاویر این ماهواره با وضوح ۴ متر در باندهای چندطیفی (MS) و ۱ متر به صورت پانکروماتیک (PAN) تهیه می‌شود. آیکنوس دارای مدار بیضی شکل شبه قطبی، خورشید آهنگ و سیستم تصویربرداری با آرایش خطی و فاصله کانونی ۱۰ متر می‌باشد. فروش تصاویر ماهواره ای آیکنوس از اول ژانویه ۲۰۰۰ آغاز شد، بیشترین کاربردهای تصاویر ماهواره آیکنوس عبارتند از: مدیریت اکتشاف، مدیریت منابع طبیعی، کشاورزی و جنگلداری، آژانس‌های معاملات ملکی، شرکت‌های تجاری و تبلیغاتی و وزارت دفاع

● **ماهواره Quickbird:** ماهواره ای با وضوح تصویربرداری بالا است

که در سال ۲۰۰۱ به فضا پرتاب شد. مدار تصویربرداری آن خورشید آهنگ می‌باشد. این ماهواره توانایی تصویربرداری از زمین با دقت ۶۱ سانتی‌متر در باند پانکروماتیک و دقت ۲/۴۴ در ارتفاع ۴۵۰ کیلومتری و همچنین دقت ۱/۱۶ متر در ارتفاع ۳۰۰ کیلومتری در باندهای چندطیفی را داراست. با توجه به دقت و وضوح تصویربرداری این ماهواره، امکان پایش و ارزیابی عوارض جزئی مانند ساختمان یا هر نوع سازه دیگر فراهم می‌شود. البته باید توجه داشت که امکان بررسی عوارض کوچک تر مانند وسایل نقلیه توسط تصاویر این ماهواره میسر نمی‌باشد.

● **ماهواره ALOS:** یکی از بزرگترین ماهواره‌های سنجش از دور می‌باشد

بحران آب در کشور و راهکارهای مقابله با آن

مهندس محمد طیبی خرمی

کارشناس رسمی دادگستری استان فارس در رشته کشاورزی و منابع طبیعی

مردم کشورشان، دارند؟ امیدوارم ایده‌ها، پیشنهادها و راهکارهای اینجانب به عنوان یک کارشناس ارشد منابع طبیعی، زیست محیطی و اکولوژی، مورد توجه شهرداران محترم و کارشناسان فنی فضاها، سبز شهری و روستایی استان فارس و کشور قرار گیرد. قبل از شروع بحث اصلی چند نکته را بیان می‌کنم:

اول: باید اعتراف نمود که در مدیریت شهرسازی به ویژه در فضاها، سبز شهری و روستایی تا کنون به مهار و کنترل و هدایت آب‌های سطحی شهری و روستایی توجه نکرده ایم. چرا؟ دلیل اصلی این است که هیچ زمانی "بحران آب" به ویژه در مناطق خشک و نیمه خشک کشور را جدی نگرفته ایم. همچنین اگر هم در حرف و صحبت و پشت تریبون‌ها ابراز نگرانی کرده ایم، عملاً بخش عمده کارشناسان احساس خطر جدی نکرده‌اند و از برنامه ریزی در این راستا کاملاً غافل شده و قصور کرده‌اند.

دوم: وقتی بحران آب به عنوان یک چالش و معضل عظیم، اولویت اول در کشور شناخته شود بعد ناگزیر خواهیم بود در بسیاری از اقداماتی که در برنامه ریزی شهری انجام داده‌ایم ولی کنترل و هدایت و ذخیره سازی آب‌های سطحی در شهر و روستا در آن لحاظ نشده و ناموفق بوده ایم را با یک تصمیم جدی (حتی اگر خلاف دستور العمل فعلی شهرسازی باشد) اصلاح کنیم. تنها به خاطر کاهش اثرات بحران آب در کشور؛ هیچ گزینه‌ای غیر از این نداریم. ما مجبور به تغییر روش و رویه‌های معمول هستیم تا بتوانیم حتی الامکان هر نوع آب سطحی شهری را کنترل و هدایت کنیم تا از هدر رفت و ورود به فاضلاب‌های شهری، رودخانه‌ها و دریاچه‌های کشور و یا در معرض تبخیر قرار گرفتن آن‌ها جلوگیری کنیم. چگونه و با چه راهکارهایی این امکان وجود دارد؟

ایده و راهکار اول: آب باران با کیفیت مناسب به عنوان اصلی‌ترین آب سطحی در پشت بام‌های صیقلی میلیاردها

بحران آب در کشور یکی از اولویت‌های چالش برانگیز پیش روی دولت مردان ایران است، که اگر به طور جدی به فکر راهکارهای عملی برای مقابله با آن در هر منطقه اجرایی نباشیم کشور با بحرانی بسیار جدی و حتی خطرناک‌تر از جنگ روبرو خواهد شد و تبعات نگران کننده‌ای را رقم خواهد زد. از جمله مهمترین آن‌ها: مهاجرت مردم از آبادی و شهرهای کوچک به شهرهای بزرگتر، افزایش جمعیت حاشیه نشین، گسترش جرم و جنایت و فقر و تنگدستی در میان اقشار وسیعی از جامعه، ایجاد نارضایتی عمومی در کل جامعه، زایش چالش عظیم سیاسی و اجتماعی در کشور و منطقه، بلا استفاده ماندن سرمایه‌گذاری‌های بزرگی که در کشور انجام گرفته است از قبیل صنایع پتروشیمی و سایر صنایع آب بر، وقوع فرسایش بادی، افزایش انواع آلودگی‌ها، ریزگردها و مخاطرات زیست محیطی بسیار در ابعاد وسیع، متأسفانه متولیان اصلی آب در کشور؛ مجلس و سایر نهادها، مسئول، علیرغم اینکه در محافل مختلف و سمینارها و تریبون‌ها، اظهار نگرانی می‌کنند، ولی در عمل هرگز بحران آب را جدی نگرفته‌اند، به همین علت تاکنون "بحران آب" به عنوان یک چالش اساسی در کشور در اولویت قرار داده نشده است. این خطایی است که آیندگان، ما را به خاطر آن غفلت بزرگ نخواهند بخشید. با این مقدمه مختصر امیدوارم نظر شهرداران و کارشناسان فنی دلسوز، مسؤول و برنامه ریزان شهری و روستایی به ویژه برنامه ریزان فضاها، سبز را به این نکته مهم جلب کنم که چطور با برنامه ریزی صحیح و علمی در محیط‌های شهری و روستایی، می‌توان به مقابله خشکی و خشکسالی رفت تا شاید اندکی از آلام و مصیبت‌ها و معضلات و تبعات آن را کاست. طراحان و برنامه ریزان شهر و روستا به سهم خود و با اعمال مدیریت ذخیره سازی آب‌های سطحی شهری و روستایی، چه نقشی در کاهش اثرات ناخوشایند بحران آب، در زندگی شهروندان و

با طراحی درست، فنی و علمی فضاهای شهری باید مانع ورود آب های سطحی با کیفیت به فاضلاب شهری شد.

حجم آب حاصل از باران، فقط در مساحت ۷۶۰۰۰ هکتاری باقیمانده تهران (بدون محاسبه شهرک های اطراف و بدون در نظر گرفتن حجم آبی که از سیلاب های خارج از محدوده شهری، وارد تهران می شود) با فرض میانگین بارندگی حداقل ۲۵۰ میلیمتر در سال، بالغ بر ۱۹,۰۰۰,۰۰۰ متر مکعب (معادل نوزده میلیارد لیتر) برآورد می شود که از دسترسی مفید خارج می شود. اگر این میزان آب با کیفیت کنترل شود، چه مزایایی دارد؟

ایده و راهکار دوم: نقص، مشکل و معضل دیگری که در برنامه ریزی شهری در کشور و خصوصاً در استان فارس با اقلیم خشک و شرایط بحرانی آب وجود دارد، این است که تقریباً ۹۰ درصد فضاهای سبز در بلوارها، پارکها، باغچه ها و چاله های درخت و درختچه های فضای سبز در معابر و حاشیه جاده ها و کوچه های شهر و روستاهای ایران، بالاتر از سطح پیاده روها، معابر و آسفالت خیابانهاست و میلیاردها میلیارد مترمکعب آب های سطحی که عمدتاً ناشی از ریزش های جوی با کیفیت عالی است را با این سیستم و طراحی غلط وارد فاضلاب های شهری و چاله های پایین دست حوزه آبخیز هر شهر و آبادی نموده و با دست خود یک آلودگی و معضل بزرگ و مضاعف برای پایین دست شهرها و آبادی ها درست می کنیم. چرا؟

باید راهکار علمی جدیدی برای ساماندهی و مقابله با این معضل ارائه دهیم. با طراحی درست، فنی و علمی فضاهای شهری باید مانع ورود آب های سطحی با کیفیت به فاضلاب شهری شد.

به جای آنکه شیب سطوح صیقلی شهری را به سمت فضای سبز شهری، چاله های درختان و پارک ها طراحی کنیم، میلیاردها متر مربع سطوح صیقلی و غیر قابل نفوذ در سطح شهرها و روستاهای این کشور با دست خود ساخته ایم تا مستقیماً آب های سطحی با کیفیت را وارد سیستم فاضلاب

متر مربع منازل مسکونی جمع می شود، بعد وارد ناودان ها و سپس میلیاردها میلیارد سطوح صیقلی جداول و لوله های سیمانی و آسفالت و معابر داخل شهر شده و نهایتاً وارد سیستم فاضلاب و چاله انتهایی و بلا استفاده شهر می شود. در کشوری با اقلیم خشک مثل ایران، چرا این اتفاق باید بیفتد؟ به اعتقاد اینجانب این سیستم و این نوع مدیریت برای کشوری خشک مثل ایران یک فاجعه است. متأسفانه باید اعتراف کرد که چون ارزش واقعی آب را نمی دانیم، از فاجعه ی نبود آب کاملاً نا آگاهیم. اگر روزی برسد که ارزش واقعی آب را بدانیم، می توانیم این حجم عظیم آب با کیفیت حاصل از ریزش های جوی را از پشت بامها و سایر سطوح صیقلی شهری و روستایی این کشور جمع آوری و آن را به سمت فضاهای سبز شهری، باغچه های منازل، چاله های درختان فضای سبز، باغچه های معابر، پارک های مختلف و یا چاه های بلا استفاده قدیمی داخل منازل هدایت نماییم. برای تضمین بقای خود و نسل های آینده ناگزیریم این ایده را عملی کنیم و سیستمی طراحی و دستورالعمل جامعی تدوین کنیم که مقبولیت کافی در جامعه و قابلیت اجرایی در کل کشور را داشته باشد. در این راستا شاید نیاز باشد در ساخت و سازهای شهری تحول ساختاری بزرگی ایجاد نمود تا در آینده آب های حاصل از ریزش های جوی که در محیط های شهری (عمدتاً در مناطق خشک) به خاطر سطوح صیقلی به صورت آب های سطحی به فاضلاب های بلا استفاده ی آلوده هدایت می شوند، وارد سفره های آب زیر زمینی و یا فضاهای سبز شهری شوند. در حال حاضر در خوش بینانه ترین حالت، شاید در سطح ۵ درصد از کل مساحت یک شهر عظیم مثل تهران با مساحت ۸۰۰۰۰ هکتار بدون شهرک های اطراف که معادل ۴۰۰۰ هکتار می شود، یا خیلی از شهرهای بزرگ، از هدر رفتن آب جاری حاصل از ریزش های جوی و یا سایر آب های سطحی، جلوگیری می شود.

شهری و یا وارد چاله‌های شور بلا استفاده پایین دست حوزه ها کنیم که سرشار از مواد آلاینده، از جمله فلزات سنگین است. تعجب برانگیزتر آنکه در زمان بارندگی های شدید با غرور، کنار گذر سیلاب در شهرها می ایستیم و تماشای می کنیم و از آن لذت می بریم!! غافل از غفلت نابخشودنی خود هستیم. باید سطح فضاهای سبز شهری (اعم از بلوارها و چاله‌های درختچه‌ها و معابر و پارک‌ها) از سطوح خیابان‌ها و سطوح صیقلی که در معابر است، پایین تر باشد. کارشناسان فنی در شهرداری‌ها راهی ندارند که این سیستم شهری را دگرگون و از نو طراحی کنند. برای مقابله با بحران آب در کشور و با توجه به اقلیم خشک ایران، اگر این سیستم در شهرها اجرایی شود، مطمئناً ۹۰ درصد آب‌هایی که از سطوح صیقلی در خیابان‌ها و معابر جاری می‌شود، وارد فضاهای سبز شهری و سپس وارد آب‌های زیر زمینی شده و این بهترین مدیریت برای "بحران آب" کشور در فضاهای شهری خواهد بود. به شرطی که شهروندان، مدیران و تصمیم گیران شهری، گوش شنوایی داشته باشند و قدر "مایه حیات" را بدانند.

ایده و راهکار سوم: آنچه به عنوان ابزار دیگری برای مقابله با بحران آب می‌توان در طراحی فضاهای شهری بکار برد و در کاهش اثرات ناخوشایند کم آبی مؤثر است، استفاده از گونه های گیاهی مناسب و مقاوم به خشکی در ایجاد فضاهای سبز شهرها و روستاهاست. این اقدام نیاز به پژوهشی جامع دارد که گونه‌های مختلف زینتی را در شهرهای مختلف بسته به اقلیم هر منطقه مورد بررسی و آزمایش سازگاری قرار دهد تا مقاوم ترین آن‌ها را نسبت به تنش خشکی، شناسایی و معرفی نماید. برای تسریع کار می‌توان تا حصول نتیجه نهایی سازگاری در مناطق مختلف کشور، از نتایج پژوهش‌های انجام گرفته در این زمینه در دنیا و در اقلیم‌های مشابه کمک گرفت و آن‌ها را با شرایط ایران کالیبره و از آن استفاده نمود.

ایده و راهکار چهارم: نکته دیگری که با توجه به اقلیم هر منطقه در طراحی‌های شهری نادیده گرفته شده است، بی توجهی به مخاطرات زیست محیطی و اقلیمی در هر منطقه است. در طراحی شهری و روستایی فاکتورهای اقلیمی اعم از ریزش‌های جوی، دما، باد و جهت غالب آن از اهمیت زیادی برخوردار است که از آن غافل شده‌ایم.

ایده و راهکار پنجم: با تهیه فیلم‌های کوتاه آموزشی بصورت مداوم و هر روزه راه‌های هدر رفت آب در مصارف خانگی که می‌تواند ده‌ها مورد باشد را در تمامی کانال‌های تلویزیونی به مردم آموزش دهیم. این روش در بازه زمانی میان مدت تا

درازمدت، در کاهش مصرف آب در بخش شهری، می‌تواند مؤثر باشد.

راهکارهای عملی زیر می‌تواند موضوع فیلم‌های آموزشی باشد:

نحوه صحیح شیب بندی پشت بام‌ها، حیاط و معابر عمومی و حتی آسفالت و یا سطوح صیقلی در تمامی فضاهای شهری و لوله‌گذاری مسیر آب‌های سطحی، به منظور هدایت آب به باغچه‌ها، گودال‌های درختچه‌های فضای سبز، چاه و چاهک های بلااستفاده منازل و فضاهای سبز شهری و یا سطوح نفوذ پذیر برای آب‌های سطحی شهری

نحوه هدایت آب حاصل از دستگاه‌های تصفیه آب‌های داخل منازل و یا سایر نقاط شهری، به چاه‌های فاضلاب قدیمی رها شده و یا چاهک‌های جدید در منازل در قالب سامان دهی آب‌های سطحی شهری

نحوه کاهش مصرف آب در فضاهای سبز داخل منزل به ویژه آبیاری باغچه و نحوه صحیح آبیاری در زمان مناسب نحوه نشست‌گیری آب در تمام نقاط منزل و کنترل و بازبینی لوله‌های آب و شیر آلات

نحوه استفاده صحیح از ابزار و شیر آلات با استانداردهای لازم که قطع و وصل آب را سریع انجام دهد. استفاده از شیر آلات استاندارد و هوشمند به ویژه در مکان‌های عمومی

نحوه صحیح مصرف آب در استفاده از کولرهای آبی و نشست گیری آب در دستگاه‌های سرمایشی راه‌های کنترل خرابی شیر آب

نحوه کاهش مصرف آب در هنگام دوش گرفتن و حمام استفاده نکردن از فلاش تانک‌های سرویس‌های بهداشتی و استفاده از راه‌های جایگزین

نحوه کاهش مصرف آب در هنگام مسواک زدن، وضو گرفتن، شستشوی دست‌ها و غیره

نحوه کاهش مصرف آب در زمان دستشویی رفتن نحوه کاهش مصرف آب در فضاهای عمومی در آپارتمان و سایر ساختمان‌ها

نحوه کاهش مصرف آب در صورت نیاز به شستشوی ماشین و سایر وسایل نقلیه در منازل و سایر محیط‌های شهری نحوه کاهش مصرف آب در زمان شستشوی ظروف

نحوه استفاده صحیح از آب گرم و کاهش مصرف آب و گاز و برق در زمان شستشوی ظروف

نحوه کاهش مصرف آب و کاهش مصرف شوینده‌ها به عنوان آلاینده‌های فاضلاب شهری

آموزش افراد خردسال در استفاده از آب در منازل

نگاهی بر اهم اقدامات کانون فارسی در سال ۱۳۹۶

در مجمع عمومی سال ۱۳۹۵ اعلام شد که اولویت هیأت مدیره کانون در آن سال تعامل با مجموعه مدیریتی استان، خصوصاً مجموعه دادگستری استان و دیگر نهادهای نظارتی استان بوده است. در سال ۱۳۹۶ ضمن پیگیری تعاملات صورت گرفته و تداوم اقدامات انجام شده در سال ۱۳۹۵ اولویت مهم دیگری که در دستور کار قرار گرفت، پیگیری ارجاع کارهای کارشناسی به کانون و توزیع کار از طریق سیستم ارجاع کار کانون بود، در این زمینه اقدامات مؤثری انجام شده که در ادامه به طور خلاصه به آنها اشاره خواهد شد.

لازم به ذکر است که هدف از تمام جلسات برگزار شده تعامل و همکاری دو طرفه بین کانون و مجموعه قضائی و اداری استان و معرفی توانائی های کارشناسان استان به مدیران استان بوده است.

برگزاری جلسات متعدد هیأت مدیره با مسئولین قضائی و اجرائی استان

- ۱- برگزاری چندین جلسه با رئیس کل محترم دادگستری استان و پیگیری امور مربوط به کانون و کارشناسی
- ۲- برگزاری جلسات متعدد با مسئولین قضائی استان از جمله معاونین محترم رئیس کل دادگستری، رؤسای محترم دادگاه های حقوقی، کیفری و خانواده، دادستان محترم، دادسراها، ریاست محترم شورای حل اختلاف استان و روسای محترم مجتمع های شماره ۱، ۲ و ۳ شورای حل اختلاف شیراز
- ۳- برگزاری جلسه با روسای محترم دادگستری بعضی از شهرستان ها و شرکت در جلسات شورای قضائی شهرستان ها با حضور همکاران کارشناس از جمله شهرهای نورآباد، کازرون، مرودشت، جهرم و فیروزآباد
- ۴- برگزاری جلسات متعددی با مدیران محترم استان از جمله معاونت عمرانی استانداری، مدیران کل شهری و دفتر فنی استانداری، مدیران کل سازمان بازرسی و ثبت اسناد و املاک، شهردار شیراز و معاونین و مدیران کل شهرداری، مدیرعامل شرکت عمران صدرا، مدیر کل و معاونین مدیر کل راه و شهرسازی، مدیرکل اوقاف و امور خیریه و معاونین ایشان، اعضای شورای شهر، مدیران بانکها و بعضی از مدیران دیگر استان
- ۵- شرکت در جلسات شورای حفظ حقوق بیت المال در دادگستری استان با حضور مدیران ارشد استان که کانون به عضویت این شورا پذیرفته شده است.
- ۶- برگزاری نشست هم اندیشی با رئیس و قضات دادگاه خانواده با حضور کارشناسان رشته نفقه که جلسه بیش از ۵ ساعت به طول انجامید و موارد بسیار مهمی مطرح و در مورد آنها تبادل نظر شد.
- ۷- شرکت در جلسات شهرداران استان در استانداری به دعوت استانداری در دو نوبت

فعالیت های انجام شده به مناسبت روز کارشناس:

- ✓ درج پیام تبریک به کارشناسان در صفحه اول روزنامه خبر
- ✓ شرکت در نشستی با حضور رئیس کل محترم دادگستری به مناسبت روز کارشناس
- ✓ برگزاری کنفرانس خبری به منظور معرفی کانون با بازتاب خبری گسترده در خبرگزاری ها و روزنامه های استانی و کشوری
- ✓ انجام مصاحبه با آقای مهندس حقانی از کارشناسان پیشکسوت استان در راستای اجرای طرح گرامیداشت کارشناسان پرسابقه کانون فارس
- ✓ مکاتبه با رئیس مجمع نمایندگان استان در مورد افزایش بی رویه حق ابطال تمبر پروانه های کارشناسی و ارسال رونوشت نامه به تمام استان ها و شورای عالی

گسترش فعالیت های کانون

- افزایش ۳۱/۳ درصدی کارهای ارجاعی از طرف کانون در سال ۹۶ نسبت به سال گذشته
- استقرار واحد مشاوره حقوقی در کانون
- ایجاد واحد روابط عمومی در کانون

• چاپ کتاب اسامی کارشناسان و سررسید سال ۱۳۹۷ و توزیع در میان تمامی مراجع قضایی استان، ادارات و کارشناسان

• ساخت اپلیکیشن کتاب کانون با مزیت و قابلیت بروز رسانی اطلاعات

• ساخت مهر همسان برای تمامی کارشناسان

• طراحی لباس فرم جدید کارمندان کانون

اقدامات انجام شده در واحد پذیرش

◀ افزایش صلاحیت کارشناسان: ۲۱۹ مورد

◀ تمدید پروانه کارشناسی: ۶۳۸ مورد

◀ صدور کارت شناسایی کارشناس: ۵۷۲ مورد

◀ صدور پروانه کارشناسی جدید اعم از کارشناسان جدید، المثنی و تعویضی: ۱۶ مورد

◀ درخواست توسعه حوزه کارشناسی: ۲۰۹ مورد

◀ اخذ مجوز برقراری کمیسیون صلاحیت علمی و فنی رشته پتروشیمی و الکتروشیمی از شورای عالی چنانکه اکنون تمام رشته هایی که تعداد کارشناسان آن ها ۱۰ نفر و بیشتر است دارای کمیسیون تعیین صلاحیت علمی و فنی هستند.

◀ برگزاری انتخابات هیأت رئیسه گروه های کارشناسی در سه ماهه چهارم سال ۹۶ بر اساس دستورالعمل های شورای عالی

◀ انجام مصاحبه علمی از حدود ۸۲۰ نفر از پذیرفته شدگان مرحله اول آزمون سال ۹۵ در سه استان فارس، بوشهر و کهگیلویه و بویراحمد

خدمات رفاهی

• ارائه کارت استخر برای کارشناسان محترم با تخفیف ۵۰ درصد

• انعقاد قرارداد با رستوران و تالارپذیرایی مخابرات و مرکز رفاهی دانشگاه شیراز با تخفیف ویژه جهت همکاران

• قرارداد همکاری آموزشی بین کانون و موسسه بعثت جهت برگزاری دوره های آموزشی (در این قرارداد امکان پذیرایی مناسب از جمله تهیه نهار، شام و خوابگاه برای همکاران پیش بینی شده است) در این راستا دوره های تفسیر عکسهای هوایی با همکاری این موسسه برگزار گردید.

• برقراری بیمه تکمیل درمان برای کارشناسان و کارمندان کانون

• ارسال تاج گل، درج آگهی در روزنامه خبر و اطلاع رسانی از طریق پیامک به کارشناسان و همکارانی که بستگان درجه ۱ آنها به رحمت ایزدی پیوسته اند.

• درج پیام تبریک در روزنامه خبر به مناسبت انتصاب همکاران به مسؤولیت های استانی

گزارش واحد دادگاه و دادسرا

علت عمده شکایت های وارده از کارشناسان، عدم ارائه نظریه کارشناسی در تاریخ مقرر و عدم حضور به موقع جهت اجرای قرار کارشناسی است؛ دیگر دلایل در این زمینه عبارتند از:

• اظهار نظر خلاف واقع

• عدم ارسال نظریه در مهلت مقرر

• انجام ندادن کار کارشناسی

• اخذ وجه اضافی مازاد بر تعرفه

• رفتار خلاف شئونات شغلی

• انجام کارشناسی با وجود جهات رد قانونی (اظهار نظر کارشناسی در یک موضوع واحد برای بار دوم، انجام کارشناسی در زمان تعلیق یا محرومیت)

• اظهار نظر خارج از صلاحیت

• نقض قوانین و مقررات در اظهار نظر کارشناسی (عدم بررسی مفاد قرار کارشناسی، انجام کارشناسی بدون در نظر گرفتن مدارک و مستندات طرفین، انجام کارشناسی با پروانه کارشناسی فاقد اعتبار)

خوشبختانه در سال ۱۳۹۶ با همکاری همکاران محترم تعداد محکومیت و محرومیت ها نسبت به سال ۱۳۹۵ کاهش چشمگیری در حدود ۷۵ درصد داشته است.

گزارش واحد آموزش

در حوزه آموزش دو نوع سیستم آموزشی طراحی شده که نوع اول آموزش های بلند مدت بوده و به منظور افزایش صلاحیت ها در نظر گرفته شده است. عمده ی دوره های آموزشی برگزار شده بدین شرح است:

تعداد شرکت کنندگان	مدت زمان دوره (ساعت)	عنوان دوره
۱۷	۵۲	دوره های عمومی کارآموزی (دوره سی و هفتم)
۴۸	۱۳۰	تفسیر عکس های هوایی (دوره اول)
۵۲	۱۳۰	تفسیر عکس های هوایی (دوره دوم)
۳۳	۱۰۰	اختلاف مابین کارفرمایان ، مشاوران و پیمانکاران (راه و ساختمان و صنعت و فن)
۱۶	۳۰	ارزیابی اراضی و املاک مسکونی
۲۰	۳۰	اجاره بهاء و اجرت المثل اراضی و املاک مسکونی، سرقتی و حقوق کسب و پیشه و تجارت
۲۸	۳۰	کشت بافت، بذر و نهال های اصلاح شده ژنتیکی
۱۵	۳۰	تعیین اجرت المثل زوجه
۱۲	۳۰	تعیین مهرالمثل و مهرالمتعه

نوع دوم آموزش ها، آموزش های کوتاه مدت، سمینارها و نشست های هم اندیشی بوده اند که دوره های کوتاه مدت برگزار شده به شرح زیر می باشد:

موضوع
اولین نشست تخصصی کارشناسان رشته راه و ساختمان پیرامون نکات و زوایای مختلف ارزیابی اراضی و املاک با حضور صاحب نظران و پیشکسوتان رشته
نشست تخصصی کارشناسان رشته کشاورزی با محوریت: -تخلیفات انتظامی -آبررسی موردی یک پرونده کارشناسی در خصوص کمیود روی و آهن در مرکبات
نشست تخصصی کارشناسان رشته خط و امضا با حضور اعضای هیأت رئیسه رشته
نشست تخصصی کارشناسان گروه ۷ (صنعت و فن) با موضوع شرحی بر انواع قراردادهای و شرایط عمومی پیمان
دومین نشست تخصصی کارشناسان رشته راه و ساختمان پیرامون نکات و زوایای مختلف ارزیابی اراضی و املاک با حضور صاحب نظران و پیشکسوتان رشته
نشست تخصصی کارشناسان رشته وسائط نقلیه با حضور اعضای هیأت رئیسه رشته
نشست تخصصی کارشناسان رشته کشاورزی پیرامون "برآورد هزینه ها، درآمدها و اجرت المثل درخت انجیر" همراه با پرسش و پاسخ
اولین سمینار تخصصی پیرامون "کاربرد روابط معماری و شهرسازی در امور کارشناسی"
دومین سمینار تخصصی پیرامون "کاربرد روابط معماری و شهرسازی در امور کارشناسی"
سومین سمینار تخصصی پیرامون "کاربرد روابط معماری و شهرسازی در امور کارشناسی"
نشست تخصصی با موضوع اجرای مقررات در منابع طبیعی
برگزاری نشست تخصصی برای کارشناسان رشته تعیین نفقه با ریاست محترم دادگاه خانواده شیراز
نشست هم اندیشی کارشناسان رشته لوازم خانگی و اداری با موضوع نحوه محاسبه اجرت المثل لوازم خانگی، اداری و جهیزیه

گزارش مالی کانون

نکته قابل توجه آنکه در سال ۱۳۹۶ در بحث درآمد کانون، با افزایش درآمد خوبی مواجه بوده ایم، به طوری که درآمد عملیاتی و غیرعملیاتی در سال ۹۶ نسبت به سال ۹۵ به میزان ۴۱/۲۹ درصد افزایش یافته است، همچنین هزینه های کانون در سال ۱۳۹۶ به نسبت سال قبل از آن، به میزان ۱۲/۸۹ درصد افزایش داشته است.

برگزاری انتخابات شورای عالی

در تاریخ ۹۶/۰۷/۲۷ انتخابات شورای عالی با مشارکت حداکثری کارشناسان محترم در استان برگزار شد که در این انتخابات ۶۸۴ نفر (بیش از ۶۰ درصد از واجدین شرایط) شرکت کردند.

نفر اول ۵۶۲ رأی (۸۲/۱۶ درصد آراء) و نفر دوم ۳۳۷ رأی (۴۹/۲۴ درصد آراء) را اخذ کردند.

شایان ذکر است که در مرحله دوم به پشتوانه رأی کارشناسان محترم استان، نماینده استان فارس با ۲۹ رأی از ۳۳ رأی، موفق به کسب رأی اول شد.

خوشبختانه در این دوره شورای عالی فعال و پرتوانی آغاز به فعالیت نموده است که در همین مدت کوتاه اقدامات مهمی از جمله تدوین برنامه چهارساله شورا، مبانی کارشناسی، نظام نامه داخلی اداره شورا و موارد متعدد دیگری را پیگیری کرده است.

در پایان ذکر چند نکته ضروری به نظر می رسد:

از کارشناسان محترم خواهشمند است تا در راستای تبدیل کارشناسی به یک جریان در استان و اثبات اقتدار و توان فنی کانون به جامعه، همکاری لازم را با کانون داشته باشند.

با توجه به جایگاه قانونی کانون و ارزش نظرات تخصصی و تجربی کارشناسان محترم عضو کانون، که هم در تعمیم عدالت در مراجع قضایی و هم در صحت و اصلاح امور اجرائی استان و حتی در تهیه و تصویب قوانین متناسب و سازگار با تخصص های روز تاثیر گذار است و مقامات مختلف اجرائی و قضائی همواره به اهمیت آن تاکید دارند از کارشناسان محترم انتظار می رود که به وظایف قانونی خود به نحو شایسته عمل نموده و با حضور به موقع در محاکم و مراجع قضائی و اجرائی نظرات خود را مطابق استانداردهای لازم که دارای مبانی موجه و استدلال تخصصی است ارائه کنند تا اختلافات احتمالی نسبت به یک مورد و یک موضوع کارشناسی به حداقل ممکن برسد.

روابط عمومی کانون کارشناسان رسمی دادگستری فارس

گزارش تصویری از: مجمع عمومی کارشناسان رسمی دادگستری استان فارس خرداد ۱۳۹۷

دیدگاه کارشناس

Didgahe
Karshenas

کانون کارشناسان رسمی دادگستری استان فارس

شورای عالی کارشناسان رسمی دادگستری

کانون کارشناسان رسمی دادگستری استان فارس